

Animació d'una llengenda del Pla de l'Estany

Alumna: Anna Maria Rustullet i Farjas
Curs: 2n de Batxillerat
Tutor: Joaquim Farrés
Institut: IES Pla de l'Estany

Índex

1.	Introducció.....	3
1.1.	Hipòtesis	3
1.2.	Objectius	3
1.3.	Elecció del tema	3
1.4.	Planificació	3
2.	Stop motion – Claymotion.....	5
2.1.	Sèries televisives.....	5
2.1.1.	Pingu	5
2.1.2.	El xai Shun	6
3.	Elecció de la llegenda	7
3.1.	Resum de les llegendes més importants	7
3.1.1.	L'Estany de Banyoles de Joan Bru Sanclement.....	7
3.1.2.	En Morgat de Porqueres de Lluís G. Constans	8
3.1.3.	Morgat! Morgat! de Joan Puig.....	9
3.1.4.	El castell enfonsat de Joan Bru	13
3.1.5.	Porqueres de Joan Amades.....	13
3.1.6.	Les goges de les Estunes	14
3.1.7.	Les aloges de les Estunes	14
3.1.8.	Preciosos versos de les goges de les Estunes.....	15
3.1.9.	El monstre de Banyoles.....	16
3.1.10.	Cançó del Monstre de Banyoles	18
3.1.11.	Les bruixes d'Usall d'Enric Botet.....	18
3.1.12.	L'estany de les tres creus de l' Elisabet Saus.....	19
3.1.13.	Les tres creus dels estudiants de Frederic Martí Albanell	20
3.1.14.	L'estanyol de la cendra d' Emili Casademont.....	20
3.2.	Entrevista a Miquel Torrent, rapsode de llegendes del Pla de l'Estany.....	20
3.3.	Entrevista a l'Àngel Vergés i Gifra	24
3.3.1.	Opinió a l'hora de crear un personatge	27
3.4.	Conclusions de les entrevistes	30
4.	Entrevista a l'Esther Casas.....	31
5.	Storyboard de <i>les aloges de les Estunes</i>	32
6.	Guió final de <i>les aloges de les Estunes</i>	34
7.	Personatge de mostra	35
7.1.	Cos	35
7.2.	Vestuari.....	35
8.	Personatges de la llegenda	38
8.1.	Cos	38
8.1.1.	Creació de l'aloja 1	38
8.1.2.	Creació de l'aloja 2.....	39
8.1.3.	Creació de vella.....	40
8.2.	Esquelet dels personatges	42
8.2.1.	Aloja 1	42
8.2.2.	Aloja 2	43
8.2.3.	La vella.....	44

8.3.	Vestuari.....	46
8.3.1.	Aloja 1	46
8.3.2.	Aloja 2	48
8.3.3.	La vella.....	49
8.4.	Expressió facial	50
9.	Decorat	51
9.1.	Els Arbres	51
9.2.	La casa, el Corralot de Porqueres.....	53
9.3.	El camí.....	55
9.4.	Les Estunes.....	57
9.5.	Agrupació del decorat	58
9.6.	Interior de la Casa.....	60
10.	Il·luminació.....	62
11.	Enregistrament de les veus.....	63
12.	Realització.....	64
12.1.	Elecció del programa per fer les fotografies.....	64
12.2.	Composició	65
12.3.	Nit americana	66
12.4.	Efecte croma	67
12.5.	Presentacions i crèdits	68
12.6.	Composició de la llegenda	69
13.	Conclusions	70
13.1.	Com seleccionar una llegenda del Pla de l'Estany per fer una animació amb plastilina (claymation)?	70
13.2.	Quina llegenda és la més viable?	70
13.3.	Com es podrà fer una animació amb plastilina?	70
13.4.	Quina complexitat té animar amb personatges de plastilina i fer els decorats?71	
13.5.	Conclusió final	71
14.	Bibliografia	73
14.1.	Llibres.....	73
14.2.	Pàgines web.....	73
15.	Costos	74
16.	Agraïments.....	75
A.	Annex.....	76
A.1	Animació de la llegenda Les aloges de les Estunes	76
A.2	Making off.....	76
A.3	Enregistrament entrevista Miquel Torrent.....	76
A.4	Enregistrament entrevista Àngel Vergés.....	76

1. Introducció

En aquest treball es farà una explicació de la realització d'una animació, amb la tècnica stop motion¹, d'una llegenda del Pla de l'Estany .

1.1. Hipòtesis

Fent la consulta a diferents llibres de llegendes i utilitzant la imaginació s'ha de poder donar vida a uns personatges de plastilina que recreïn una llegenda, però s'ha de considerar el següent:

- Com seleccionar una llegenda del Pla de l'Estany per fer una animació amb plastilina (claymation²)?
- Quina llegenda és la més viable?
- Com es podrà fer una animació amb plastilina?
- Quina complexitat té animar amb personatges de plastilina i fer els decorats?

1.2. Objectius

Crear una animació d'una llegenda del Pla de l'Estany. Quan llegim una llegenda o ens és explicada ens la imaginem segons els nostres anteriors records. El que voldria fer és transmetre com la imagino jo.

1.3. Elecció del tema

He escollit aquest tema perquè fer un stop motion és un projecte que m'apassiona. Un stop motion és una seqüència de fotografies fetes a diferents objectes que prenen moviment quan les uneixes formant una pel·lícula. A partir de formes de plastilina es poden crear personatges i fer-los donar la sensació de moviment.

Crearé la història a partir d'una llegenda del Pla de l'Estany ja que és un tema molt proper a mi. Des de petita n'he sentit a parlar, però en aquesta ocasió, a més, l'hauré d'animar i envoltar-la d'un cert misteri. De cada llegenda n'hi ha moltes versions escrites i explicades de diferents maneres per la gent del poble. Aquesta serà la meva versió i animada per mi.

1.4. Planificació

Començaré explicant què és un stop motion i seguidament investigaré les tècniques que s'han d'utilitzar. Faré una entrevista a una persona que treballen en aquesta tècnica.

¹ Stop motion: tècnica d'animació que consisteix en capturar successives fotografies d'un objecte movent-lo una mica entre fotografia i fotografia de manera que al visualitzant-les ràpidament sembla que l'objecte es mogui.

² Claymation: stop motion fet de plastilina.

Per elegir la llegenda hauré de consultar diferents llibres de la Biblioteca de Banyoles, com per exemple: *Llegendes del Pla de l'Estany* de l'Àngel Vergés i Gifra de l'editorial Farell i rondalles de diferents autors. També parlaré amb en Miquel Torrent, que juntament amb la Íngrid Calpe, fa molts anys que a l'estiu expliquen llegendes de Banyoles a la pesquera número 10, el punt d'informació que té l'ajuntament al principi del carrer Mn. Constans, a l'Estany.

Tot seguit faré el guió (storyboard³) per començar a situar l'acció. En la part creativa dissenyaré l'escenari, la il·luminació i la part més important: l'estètica dels personatges. Fer les fotografies de la pel·lícula serà la part que portarà més temps, ja que s'hauran de fer petits canvis perquè la seqüència surti bé i quedi sincronitzat amb la narració. En aquest punt es podrà fer de dues formes: primer fer la gravació de la banda sonora o primer fer la seqüència de les imatges i llavors ajustar-la a la banda sonora. Com que encara no he escollit la llegenda, no sé si serà en veu en off⁴ o si els personatges parlaran. Per acabar utilitzaré un programa de postproducció⁵ de vídeo i so per ressaltar els punts més importants i afegir algun efectes.

³ Storyboard: representació il·lustrada d'una pel·lícula i/o animació abans de la seva realització, amb el text respectiu a la vinyeta.

⁴ Veu en off: recurs narratiu, es tracta d'un narrador que explica, però ell no hi surt representat (narrador extern).

⁵ Post producció: manipulació del material digital una vegada elaborat.

2. Stop motion – Claymotion

Un stop motion és una tècnica que va ser popularitzada per Tim Burton, però que es remunta als orígens del cinema d'animació.

Consisteix en aparentar el moviment de objectes estàtics per mitja d'una sèrie d'imatges fixes successives. En general es denomina animació stop motion a la que no entra en la categoria dels dibuixos animats, ni en la d'animació virtual⁶. No són dibuixades en 2D ni animades íntegrament amb ordinador en 3D, sinó que són animacions creades amb imatges reals.

2.1. Sèries televisives

Si s'agafa de referència el Club súper tres hi ha dues sèries infantils que estan fetes amb aquesta tècnica.

2.1.1. Pingu

Pingu consisteix en una família de pingüins antropomòrfics del Pol Sud que viuen en un iglú, construcció típica dels Inuit, habitants nadius de l'àrtic. El personatge principal és en Pingu, el fill gran de la família.

La sèrie de televisió va ser creada per Otmar Gutman, produït per The Pygos Group i distribuïda per la Diversió d'HIT i l'Animació Calneta, utilitza la tècnica de Claymotion o clay animation que és un terme anglès que rep l'animació audiovisual en stop motion en la qual s'empra plastilina, argila o algun altre material completament mal·leable. És un subgènere de stop motion.

Una de les característiques que han portat en Pingu a l'èxit és que els diàlegs són realitzats en un llenguatge incomprensible pels humans, l'idioma pingüí, realitzat per Carlo Bonomi.

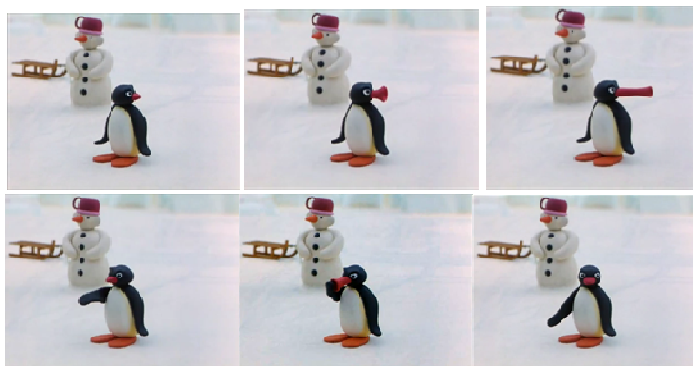

Figura 1. Seqüència de la sèrie Pingu.

⁶ Animació virtual: animació realitzada íntegrament amb l'ordinador.

2.1.2. El xai Shun

La sèrie presenta tot un reguitzell de personatges de granja, inclosos porquets dolentots, l'anyell nadó Timmy i l'enorme Shirley, una ovella que menja de tot i qualsevol cosa. Cada dia en Shaun viu una nova aventura. Amb pallassades plenes d'energia i la clàssica comèdia muda de l'animació mundialment coneguda d'Aardman.

Aardman Animations (Estudis Aardman) és un estudi d'animació de Bristol, al Regne Unit. És conegut per les avançades tècniques de claymation i stop motion en les seves produccions. Algunes d'aquestes produccions han guanyat els premis Òscar.

Figura 2. Seqüència del xai Shun.

3. Elecció de la llegenda

Les llegendes són històries populars amb molts elements imaginaris i fantàstics que donen explicació a l'origen de noms de llocs, creences, noms de persones i altres tradicions. Al llarg del temps, les llegendes s'han transmès oralment i també han originat molta literatura escrita.

En aquest capítol hi ha un resum de les llegendes més conegudes i les entrevistes que s'han realitzat a Miquel Torrent i Àngel Vergés per poder elegir la llegenda.

3.1. Resum de les llegendes més importants

Entre les llegendes seleccionades es poden diferenciar les llegendes de l'Estany de Banyoles, de diferents indrets, dels bullidors i dels estanyols.

3.1.1. L'Estany de Banyoles de Joan Bru Sanclement

Molts cents anys enrere, la gran extensió que ara ocupa el llac era terra ferma i cultivada. Un dia, cert home, fill i veí de Porqueres, estava llaurant un camp de la seva propietat en el lloc avui ocupat per l'aigua quan, de sobte, sentí una veu que li semblà que era de la seva muller que el cridava tot dient:

- Joan, pren els bous i l'arada i torna cap a casa.

L'home no féu cas del primer crit mes als breus instants va repetir-se la veu, i prompte va oir-lo per tercera vegada. Com que tot just era mitja tarda, el bon home, no volent perdre del tot el jornal, es dirigí a sa casa a veure què volia sa muller; mes amb l'intent de retornar a la feina deixà els bous al camp. Arribà a casa seva i trobà sa muller ocupada en els quefers domèstics i li preguntà què volia, per què li havia fet deixar la llaurada.

- No t'he cridat pas —respongué la dona—. I encara que t'hagués cridat... No saps que el nostre camp és massa lluny per poder-me sentir?

- Doncs jo juraria que he sentit ta veu.

- No, Joan, no; en pots estar segur.

- Bah, doncs me'n torno al treball, adéu.

-Adéu.

Mes en girar-se en direcció a la porta, la seva esposa li va dir tota esporuguida:

- No et moguis, noi. Senyor, quina desgràcia!

I quedaren tots dos sorpresos. Davant d'ells s'estenia, com amplíssim llençol, l'estany on nosaltres passegem, per on els bous del pobre pagès nedaven ofegats per damunt les escumoses aigües.

El pagès era un home de bé i donà gràcies a la Mare de Déu del Mont per sa salvació, ja que no sent sa muller qui l'havia cridat no podia ser ningú més que la Verge Santíssima qui li salvà la vida.

Documentació: <http://www.xtec.cat/crp-pladelestany/llegendes/estany.htm>

3.1.2. En Morgat de Porqueres de Lluís G. Constans

Segons una vella tradició, abans de la formació de l'Estany, Banyoles i Porqueres estaven unides per una fèrtil planúria.

L'or de les espigues hi relluïa als raigs de sol i els fruiters odorants orlaven aquell pla rialler com esclat de primavera. Cantava l'ocellada, i els camperols, tot conreant les terres; l'oratjol besava dolçament les messes... Que bell era aquell pla!

Una tarda de calma. Ni una teranyina s'albirava en aquell cel, puríssim com pensament d'infant. El sol ja decantava cap a la serra de Guixeres, entre Merlant i Ginestar, quan en Morgat, que amb una parella de bous llaurava un tros de camp, va sentir una veu clara i vibrant que deia:

Morgat, Morgat,
agafa la llaura
i vés sota teulat.

El bon pagès de pell colrada es quedà confús. Estengué la mirada per si veia algú.

- Sí que és estrany! –va dir-se-. Diria que algú m'ha cridat i no veig ni una ànima a l'entorn. Deu ser que em xiulen les orelles?

I, picant les anques dels bous, tornà a la feina. Però no havia fet encara dues passes, que la mateixa veu tornà a fer-se sentir:

Morgat, Morgat
agafa els bous
i vés-te'n a casa.

El camperol, tot estranyat, s'aturà i alçant els ulls al cel, com demanant una explicació, va pensar:

- No em burxen pas les orelles, perquè ho he sentit ben clar. Però, que me'n vagi... Per què? El vent no bufa, la calda no pica, de solixent a ponent no es veu un núvol, i el temps amenaça? No ho entenc, com hi ha món!

I continuà obrint la terra amb l'arada. Però heus aquí que per tercera vegada va ressonar la misteriosa veu, més forta que mai:

Morgat, Morgat,
vés-te'n a casa
o seràs negat!

Ja no dubtà més ni tampoc li n'hauria vagat perquè en aquell moment l'esfereí un soroll estrany com si sortís de les entranyes de la terra, mentre aquesta trontollava tan fortament que el feia tambalejar. Els bous s'esquivaren arrossegant l'arada, que rebotia amb perill de cama-trencar-los.

- Sants del Cel, ajudeu-me! –exclamà en Morgat, i plantà a córrer darrera la parella.

I heus aquí que bon punt entraren a la pineda del mas ... valga'ns Déu! Tot aquell pla s'enfonsava com per art d'encantament. En Morgat, groc d'espant, veia pujar del fons d'aquell immens abisme unes onades gegantines que, cargolant-se feréstegament, engolien amb un traüt espantós els conreus i les arbredes.

Les aigües desfermades s'estengueren des de Lió a les Tunes i des de Porqueres a Banyoles. Després es calmaren deixant format un gran bassal: l'Estany.

Documentació: <http://www.xtec.cat/crp-pladelestany/llegendes/morgat.htm>

3.1.3. Morgat! Morgat! de Joan Puig

Fa anys i panys que en una masia del terme de Porqueres, petit poblet situat a l'altra banda del llac de Banyoles, hi vivia amb pau i harmonia la família Morgat. Sembla, fill meu, que l'amo era un home auster i enèrgic i que en el transcurs dels anys i degut, més que res a la fèrria voluntat, pogué deixar arraconada la misèria amb la qual havia nascut i formar-se un patrimoni digne i de preu.

Tot quan es podia copsar amb la vista des de la finestra més alta de la casa pairal, tot pertanyia a en Morgat. I tot s'ho havia guanyat ell sol, amb la família, a costa de grans suades i no dormint pas sempre que tenien son. Malgrat, però, la seva austeritat, era bon en el fons i de creences ben arrelades. A casa seva no passava nit que no es resés el sant Rosari. A l'estiu, a l'eixida de la part de llevant i a l'hivern vora la llar patriarcal, mentre els estillons d'oliveres petarrellejaven com castanyes al foc.

A Porqueres era tingut com el pagès més ric de la comarca i els seus consells i advertències eren tingudes en compte pel seny que respiraven i pel seu contingut de prudència i temor de Déu.

La Providència, durant tos els anys de lluita per a guanyar-se el pa, l'havia afavorit abastament, prodigant-li collites magnifiques i guanys esbalaïdors, amb el producte dels quals havia aixecat el gran caseriu pairal i l'havia dotat de totes les eines de treball més en boga en aquell temps. No oblidant tampoc les quadres de cavalls i corts de porcs, que en el dir de la gent, eren les millors de l'encontrada, tant en número com en qualitat. Les eugues oriündes de mas Morgat eren baratades en els millors mercats i

fires de Catalunya i pagades a preu que feien por. L'elegància i noblesa d'aquell bestiar no la superava cap altre barataire de cavalls.

Fadrí de vint-i-cinc anys i amb la misèria encara a coll, maridà amb una minyona de Camós, fresca com una roella i feta als aires de muntanya. Trempada a força del treball quotidià, que des de petita havia aguantat no solament amb resignació sinó amb gran enteresa, entrà a casa Morgat com a mestressa, quan encara el rebost era buit, el menjador sense llar i fredes les estances.

- Noia —li digué el seu marit a l'entrar a la masia —d'avui en avant aquí és a casa teva.

No hi trobaràs tot el que desitges i jo voldria tinguessis, però el poc que hi ha és ben nostre. Acostumada com estàs a bons plats i bon dormir, potser et vingui de nou haver de menjar cada dia fesols i dormir en jaç de palla, però com que sé que el treball no t'espanta espero que entre tots dos, si Déu ens ajuda, podrem fer d'aquest nostre petit niu, una casa on res hi manqui, ni l'amor, ni els fills, ni l'abundor.

I la jove muller, emocionada i sentint-se més a prop d'ell que mai ja que coneixia la bondat i l'empenta del seu marit, li digué:

- Tal com he promès davant de Déu et prometo ara novament ésser la teva dona i la teva ajuda en tots els moments de la nostra vida i fins que afluï els ulls, i no solament em plauran els teus afanys i els teus encerts, sinó que faré per manera de preocupar-te per la meua part l'ajut necessari per aconseguir-los.

I diuen que en la seva soledat ploraven de tan feliços que eren.

Trenta anys després mas Morgat ja havia tret la gran florida. Dos mossos fornits, fets a l'estampa del seu pare, portaven el rem de la casa, deixant que aquell tingués cura de l'administració dels fruits ubèrrims que en treien. I una moixa, bonica i senzilla, amb cabells sedosos i humits per la boirina, d'un perfil perfecte, feia de petita mestresseta a la cuina, on cada jorn s'hi bullien les grans olles de cigrons o fesols o bé les perolades de segó i farro pels marrans i les gallines. La mare, mentrestant, reposava de les fatigues de tants anys de treball i angoixa, asseguda prop de la finestra i sorgint uns calçotets o uns mitjons o bé arranjant-se els faldillots amb quatre trossos de coloraines.

Mas Morgat amb trenta anys havia canviat com la pella les serps. Ara, ja no era la petita masia mig desmanegada i perduda en el bosc. Una gran nau havia estat aixecada a la part de llevant i la paret principal blanca com un colom, s'ovirava orgullosa dominant l'espai. I tot allò que, abans respirava misèria i abandó, ara gràcies al treball i al sacrifici de tots, feia goig de veure d'admirar.

Als capvespres, després d'haver sopat, sota la protecció de l'atrevida nau del menjador patriarcal i mentre reposaven del feixuc treball quotidià, els llavis secs del cap de casa, començaven a desgranar les beneïdes estrofes del rosari, mentre allà lluny s'oïa el ressó de la campana del cloquer de Porqueres que cridava a la gent a encomanar-se a

Déu. No gaire més lluny omplien l'espai de rudes melodies el ric-ric del grill i el rac-rac d'alguna granota que havia perdut la cria.

Trenta anys havien viscut amb santa harmonia. Trenta anys veient augmentar llur patrimoni com a recompensa al seu treball. Trenta anys, durant els quals tot els hi havia sortit a cor que vols. Però es veu, fill meu, que Déu Nostre Senyor volgué posar una vegada més a prova la seva fe i sobretot la seva resignació davant del contratemps i un dia es trobava el vell Morgat, junt amb els dos fills, llaurant un dels camps, en el pla que s'estenia davant de la masia, quan es donaren compte que, a corre-cuita, venia la seva muller i mare. Arribada allà amb ella, li preguntaren el motiu inesperat de la vinguda.

- Què us ha passat, mare? —preguntà un dels nois.

- Home, ja us ho diré. Una cosa molt estranya. Per això he vingut. I és que l'empouar aigua en el pou de l'era m'he quedat de pedra quan he vist que l'aigua de la galleda era bruta i espessa talment com si fos de fang.

- Voleu dir, mare? —preguntà l'altre fill.

- Podeu estar-ne ben segurs. Per què ho diria? —digué la bona dona i afegí:—Mireu si és veritat que n'he servat una galleda perquè us en féu càrrec.

- Aneu —digué el pare— aneu amb ella vosaltres i mireu el que fa el cas. Pot ésser molt fàcil que s'hi hagi infiltrat alguna altra deu i de primer antuvi l'aigua s'hagi enterbolit. Us espero aquí. No tardeu.

I els nois acompanyaren la mare a la masia. Arribats al pou talment com ella els hi havia explicat ho veieren els nois. Una aigua tèrbola i barrejada amb fang i argila, inservible ni per rentar ni per beure.

Mentrestant, allí en el camp on havia restat el pare, començaven a succeir-hi unes coses una mica estranyes que l'home no s'explicava del tot i sense veure-hi cap ànima enlloc, sentí el vell Morgat una veu que li deia:

- Morgat, Morgat, pren els bous, recull l'arada i vés-te'n del prat.

De primer antuvi l'home no en va fer cas. Cregué que les orelles li xiulaven. Però poca estona després la mateixa veu tornà a repetir la cantarella:

- Morgat, Morgat, pren els bous, recull l'arada i vés-te'n del prat.

Llavors sí que s'aixecà, ràpid, com si una vespa li hagués picat el clatells, disposat a batre's amb l'atrevit que li feia aquella broma pesada, però malgrat cercar per tots costats, entremig de tamarius i esbarzers, l'home no hi trobà ningú.

Amb això retornaren els nois de la masia i confirmaren al pare tot el que havien vist. I mentre feien la mar de suposicions de si serà això o si serà allò altre, referent al fet del pou, sobtadament, un tro, fort com un bruel de bou que el martiritzen, els desvià la conversa. I sense donar-los-hi temps de pensar a què era degut, no molt lluny dels seus peus la terra començà a obrir-se i esberlar-se per diferents indrets, mentre de les seves entranyes en sortien continuats dolls d'aigua.

- Mireu, pare —digué astorat el noi petit— el camp de dalt ja és quasi negat del tot.

- Aneu en compte, nois —afegí el pare— que em sembla que sento una mena de tremolor sota els meus peus que no em fa gens de gràcia.

- Potser serà un terratrèmol —digué el noi gran, i afegint tot seguit —Sabeu què, pare? Descollem la parella dels bous, carreguem l'arada al tamborell i anem cap a casa. Si passa alguna cosa greu des d'allí ho podrem veure amb més tranquil·litat.

Afanyosos i ja no cal dir-ho amb l'angoixa al cos, descollaren el bestiar, carregaren l'arada, colaren els bous al carro i no diré cuita-corrents, perquè els bous no corren, però, si que ben de pressa, s'encaminaren cap a la masia.

La dona d'en Morgat ja els esperava ansiosa. I encara no feia pas mitja hora que hi havia arribat i acabaven d'aconduir el bestiar, quan es desencadenà una tempesta terrible com no havien vist mai. Ells llamps ratllaven i il·luminaven l'espai fins a fer feredat. Els trons retronien sense parar i la pluja queia a samalades, talment com un segon diluvi.

Soparen sense gana, fermaren bé les portes i finestres i la família Morgat aquella nit, junt amb el servei, reunida en el menjador, resaren el rosari amb més unció i devoció que mai. Després, silenciosament, amb la temença d'un demà ple de mals presagis anaren a dormir.

A primera hora del matí, els crits que feia la mare des del terrat, despertaren a tots els estadants i els mancà temps per acudir al seu ajut.

I conta, fill meu, quina cara devien posar-hi aquella gent davant el terrible espectacle que s'oferia en els seus ulls. Tota aquella immensa planura de terra, lloc on la família Morgat hi havia esmerçat les suors i les forces i moltes vegades de la nit n'havia fet dia per arrencar de les estranyes el fruit savorós, ara no era més que una gran bassa d'aigua argilosa.

- Mireu, fills meus, mireu —deia el pare Morgat amb els ulls negat de llàgrimes — tot, tot, ho hem perdut. Això que veieu ja no serà mai més terra de conreu. El cataclisme que ha sofert la naturalesa aquesta nit passa, té aquí el seu epíleg. L'aigua s'ha fet mestressa i senyora d'aquest clot i sempre més restarà així. Cinquanta anys de suors, penes i treballs, tot ha restat pols en una nit per un voler de Déu. Alabat sia!

- Alabat sia! —respongueren a cor.

- Malgrat tot, pare —digué el noi gran —Això que veiem ara no és res més que una bassa on s'hi ha recollit l'aigua. Dintre poc quan la terra s'hagi ben empapada, tot tornarà a ésser com abans.

- No ho creguis pas, noi —continuà dient el pare— aquesta aigua ha format un estany i d'aquí milers d'anys encara hi serà, si Déu no ho disposa d'altra manera. La terra, la dels nostres camps, s'ha enfonsat, ha cedit i el buit s'ha omplert d'aigua per sempre més. Sabeu què és això, nois? Un càstig de Déu per la dolenteria dels homes que el blasfemen i no el creuen. Preguem perquè tingui compassió de nosaltres i d'ells.

I aquell estany que es formà, fill meu, en aquella nit paorosa, és avui encara el famós llac de Banyoles, admirat per propis i estranys per la seva gran bellesa.

Documentació: <http://www.xtec.cat/crp-pladelestany/llegendes/morgat2.htm>

3.1.4. El castell enfonsat de Joan Bru

En el temps en què no existia l'estany hi havia un poderós castell al bell mig de la plana, habitat per un cavaller al qual pagaven tribut totes les viles veïnes. Mes era tan cruel que, no content amb el que li pagaven sos feudataris, feia freqüents sortides en companyia d'altres nobles per les contrades veïnes robant bous, ovelles, cavalls i apoderant-se de quantes donzelles a son pas trobava. Tota la comarca estava consternada i en secret es pregava a la Mare de Déu del Mont perquè els alliberés de tan pesat jou.

Un dia va desencadenar-se sobre la comarca una tempestat horrible: la gent, tancada en ses cases, cremava cera beneïda i pregava a Déu, amb gran fervor, que los lliurés del llamp. De sobte, s'omplí l'espai de claror blavosa i un llamp, cargolat com una formidable serp de foc, passà bronzint deixant oure als pocs moments un tro esgarriós que féu tremolar la terra.

Després, la tempestat anà disminuint i el sol sortí esplendorós i bell com no l'havien vist mai encara. Era el sol de la llibertat. El llamp havia partit i enfonsat el maleït castell amb tot sos moradors i comensals; i en son lloc veieren l'actual estany, que avui encara conserva un gros engolidor en el lloc ocupat abans per la fortalesa.

En certes nits de l'any es veuen encara al fons del llac les runes de l'antic castell i ses emmerletades torres.

Documentació: <http://www.xtec.cat/crp-pladelestany/llegendes/castell.htm>

3.1.5. Porqueres de Joan Amades

Una llegenda ens diu que al fons de l'estany de Banyoles hi ha el poble de Porqueres que havia existit a l'indret on avui hi ha l'estany. Un dia, sense saber com, es va enfonsar i quan els camperols que havien anat a treballar al camp van tornar a llurs llars van trobar l'estany de Banyoles en el seu lloc. El llogarret de Porqueres, que es troba a la riba del llac, és una resta de la vila enfonsada segons el dir de la gent. La

població submergida fa encara vida normal. La gent creu veure al fons de l'estany carreranyos blanquinosos; són els camins que menen a la inundada Porqueres. La nit de Nadal l'església s'il·lumina i s'hi celebra la missa del gall i són molts els qui han sentit el toc de les campanes i la música i han vist la gran claror. També s'explica que un dia, un que es banyava a l'estany es va clavar l'agulla del campanar de l'església enfonsada.

Documentació: <http://www.xtec.cat/crp-pladelestany/llegendes/porqueres.htm>

3.1.6. Les goges de les Estunes

Temps era temps vivien a les Estunes uns ésser fantàstics etèrics i invisibles, personificats en forma de dones de bellesa i finor extraordinària. Durant el dia s'amagaven, amb timidesa de la llum, per entre les ombres de les esquerdes i les baumes, gaudint dels cants dels ocells o dels jocs i entreteniments que s'enginyaven en els seu palau de pedra. Cap mortal les podia sorprendre. Però en la foscor de la nit es podia entreveure la llum resplendent dels vestits delicats amb que guarnien la gentil bellesa del seu cos quan sortien a esbargir-se a la claror de la llum de la lluna i de les estrelles. Després d'haver assenyalat el gall de mitjanit, i només aleshores, es manifestaven als vivents, ja ballant i emmirallant-se sobre les plàcides aigües de l'estany, ja entonant bells càntics als esperits dels boscos.

En els palaus de pedra les goges hi feien grans festes i convits, que eren coneguts per la gent de les contrades per l'enlluernadora claror i per la cridòria i els xisclets que sortien d'esquerdes i baumes.

Elles no tenien cap tracte amb la gent que vivia a prop de les Estunes i s'hi mostraven indiferents: de dies els defugien amagades als llocs més solitaris del bosc, gaudint de la intimitat dels seus palaus, i d'això se n'asseguraven teixint, amb un fil imperceptible, una finíssima xarxa que impedia el pas a curiosos i atrevits. Només hi entrarien aquells que desitgessin no retornar mai més al món dels mortals i quedar-se per sempre entre la fantasia màgica dels palaus rocosos de les goges de les Estunes

Documentació: <http://estanyapeu.blogspot.com/2009/07/la-llegenda-de-les-goges-de-les-estunes.html>

3.1.7. Les aloges de les Estunes

Una vegada, una pobra velleta, carregada amb un feix de llenya, va ser sorpresa a mitja nit per les goges, quan venia de la serra de Sant Patllari:

- No tremoleu, bona dona –li van dir unes goges, molt amables – D'on veniu a aquestes hores?

- Venia d'aquesta muntanya. He arreplegat aquest feix de llenya, que m'ajudarà a escalfar-me en aquest dur hivern. I com que vaig tan a poc a poc m'he endarrerit...

- Deixeu el feix i teniu –li van dir les goges mentre li omplien la falda, d'alguna cosa que la velleta no va poder percebre-. Ara marxeu, i fins que no hàgiu entrat a casa, no ho mireu pas!

La velleta, molt sorpresa per l'estranya troballa amb aquells éssers tan bells, es va posar a caminar cap a casa, però, la impaciència i la curiositat li rosegaven l'ànima.

- Què m'hi hauran posat? Què no m'hi hauran posat? Mil pensaments li passaven pel cap.

Unes quantes vegades va estar a punt de mirar el que les goges li havien posat al davantal, però: - T'han dit que no! Va dir-se.

La impaciència la va temptar just abans d'entrar a casa, quan només faltaven unes quantes passes. Poc a poquet, com tement que la claror de la lluna ho veiés, va anar obrint la falda, i... quina desil·lusió!

- M'han enganyat! – Va exclamar la velleta, enfurismada. I va entrar a casa seva. Però, ai! Quan va encendre el llum d'oli per anar a dormir va veure que algunes de les volves de segó que se li havien quedat agafades a la roba, brillaven i ho feien amb una llum mai vista.

La velleta es va adonar que el segó s'havia convertit en or! Ella que pensava que les goges l'havien enganyat!

Va sortir tan ràpid com les cames li responien, per veure si afora hi veia el segó que havia llençat feia un moment. Mirà i, un sanglot li va fer un nus a la gola: el vent l'havia escombrat!

Transcripció d'Àngel Vergés arranjada per Miquel Torrent.

3.1.8. Preciosos versos de les goges de les Estunes

Aquests versos van estar escrits per de Banyolí Joaquim Hostench

Van deixant son palau les encantades,
De arbres i alabastres rich tresor,
A alegres entonant tendres cantúries,
De goig esbategant-se lo seu cor,

Surten fora festives, com aucelles
Que salten i refilen sens parar;
Hermoses i gentils com flors boscanes
Que'l bes de la rosada fa badar,

Los fan de llànties mils i mils d'estrelles
Que com perles tapissen lo cel blau
Y'l ventijol que va embullant ses trenes,
Los hi presta sa música suau.

De catifa hi dona la roureda

Escampant cada jorn lo seu fullam,
D'adornos exquisits i cortinatjes
les aures que s'enfilen pel rocam.

!Ay del mortal qu'atret per la gatzara
Intenta aquell retiro profanar!
Res no veu, sols sent cops i potetades
Que l'obliguen ben prompte a recular.

I segueixen de nou les boges danses
I redoblen els bots i giravolts
I responen amb crits i riallades
Als xiscles de xibeques i mussols.

De sobte es pare, fugen i s'amaguen
Dins sos palaus: la dansa ha terminat;
És que'han sentit la nota sotinguda
Qu'han sentit la nota sotiguda
Qu'el gall d'una masia n'ha llençat.

Documentació facilitada per Miquel Torrent

3.1.9. El monstre de Banyoles

Explica la llegenda que fa molt i molt de temps, pels voltants del segle VIII, una bèstia immensa vivia en alguna cova, a gran profunditat, del llac de Banyoles.

Li cobria tot el cos una escata d'afilades pues d'os, que el feia invulnerable. Tenia llargues ales i arpons arquejats, i una espina dorsal erigida de burxes se li estenia des del coll a la cua. Diuen que dels ulls li sortien espurnes com brandons flamejants i que tenia un alè tan pestilent que en bufar assecava les plantes, enverinava les fonts, empestava els camps i encomanava malalties a persones i animals. Però sobretot era molt voraç. Els caps de bestiar que s'esqueien a passar a prop del seu cau desapareixien, com per art d'encantament, dins de la seva gola.

La vila de Banyoles vivia contínuament atemorida per aquell Drac que es cruspia ovelles i senglars com qui res. Ni dins de les muralles els vilatans eren segurs. Tot i tancar-se a casa amb balda, i assegurar la porta amb caixes, cada nit apareixia una porta esbotzada i un vilatà desaparegut. Res no semblava aturar a aquella bèstia.

Un bon dia, els soldats de Carlemany, en la seva campanya victoriosa contra els sarraïns i, havent sentit de la feresa del Drac, van pensar que seria encara més heroic matar un Drac, per poder contar el seu valor a l'arribar a casa. No sense abans cobrar en or i menjar la gesta que anirien a fer als pobres vilatans de Banyoles.

Van acostar-se a l'estany i, plantats enmig del descampat que actualment rep el nom de la Draga, gosaren plantar cara al Drac. Però amb prou feines van poder treure les espases, que el Drac, indestructible, hi va passar per sobre i no en va deixar ni un.

Algun va intentar fugir, i el Drac es va entretenir una mica més amb ell ... fins que se'n va cansar.

Uns comerciants francesos que van veure horroritzats l'escena, van córrer a veure a en Carlemany mateix, guerrer invencible en totes les batalles i li contaren la història, una mica adornada, per deixar en millor lloc els seus homes.

Un exèrcit del bo i millor de França, comandat pel mateix Carlemany, va dirigir-se aleshores a revenjar els seus companys. Armats, valents i decidits s'encaminaren cap a la vila de Banyoles on, altre cop, es cobraren en or i menjar la gesta que anirien a realitzar dels ja pobres banyolins.

Quan hi van arribar, plantats en cavalls, brandint les espases, varen cridar al monstre que, amb força desgana, es va presentar a la batalla ... una batalla que poc va durar. Va ser força confusa, i del seu resultat poc se'n sap. Alguns diuen que Carlemany va plantar cara. D'altres, que va suplicar per la seva vida però, el que és ben cert, és que el mateix Carlemany va fugir i el Drac, va continuar fent de les seves.

Els banyolins, horroritzats en veure l'exèrcit més poderós del món que tantes batalles havia guanyat fugint cames ajudeu-me, creieren que només un miracle els podria salvar. I un miracle és el que van anar a cercar. Algú de la vila havia sentit a parlar d'un monjo francès de Narbona, anomenat Mer, que havia vingut amb les tropes de Carlemany i que, segons sembla, podia fer miracles.

Els banyolins anaren a suplicar al monjo que els deslliurés de la fera. El monjo, després de sentir totes les súpliques accedí a alliberar a la gent del Drac.

Així fou com sortí de la vila resant, i es dirigí, sense parar de resar, fins on era el Drac. Quan el Drac el veié, no feu cap gest hostil. Al contrari, es mostrà minso com el gat més manyac que us pugueu imaginar.

Llavors el monjo es dirigí cap al centre de la vila amb el Drac seguint-lo. A l'arribar, va cridar a la gent:

- Veniu, bona gent, i mireu el vostre Drac. Heus ací la vostra bèstia maligna - i mirant la cara i les armes de la gent, prosseguí - deixeu les armes a terra, doncs aquest Drac no us farà res.

Un vilatà, quan es va recuperar de veure el Drac tant manyac, es decidí a dir : - Matem-lo ara que el tenim amansit!

- Us en guardareu bé prou! - va protestar el monjo - Aquesta bèstia és inofensiva, i només menja herbes i arrels!

- I la gent que ha desaparegut? - replicà un altre vilatà.

- A les ordres i servei de Carlemany - respongué el monjo - Aviat tornaran a casa, no patiu per ells.

- I els ramats? - cridà un altre vilatà

- Potser això ho hauríeu de preguntar als cuiners de Carlemany.

La gent es quedà mirant el Drac, sense saber ben bé que fer. Fins que un nen sortí del mig de la multitud i acaricià el Drac, que es mostrà molt afectuós. La gent, tot seguit l'imità.

Finalment el monjo s'endugué el Drac cap el lloc on era, per a que allà hi pogués reposar tranquil. I si algú s'acosta a la cova on dorm, encara avui llença bafarades pudents per espantar la gent.

Documentació: <http://www.totcontes.com/conte/228/el-monstre-de-banyoles.html>

3.1.10. Cançó del Monstre de Banyoles

Ens ho diu la història d'un vell poble
que hi habitava un monstre fa molts anys.
Diuen que treia foc per les orelles
i per la boca, pel nas i pels queixals.

És el mon,mon, el monstre de Banyoles,
que me'n, me'n, me'n, que menjava persones.
És el mon, mon, el monstre de Banyoles,
una per dia sense fer terrabastall.

Com veureu tenia tanta gana
que s'empassava els bous de tres en tres
i els cavallers que amb ell volien brega
se'ls endrapava com qui no menja res.

I la gent de tota la contrada
un tracte, amb gràcia, amb ell varen signar,
donant-li cols, patates i albergínies
perquè aquell monstre es tornés vegetarià

Documentació: <http://blocs.tinet.cat/lt/blog/canconer-infantil/category/373/cancons-danimals/2007/12/14/el-monstre-de-banyoles>

3.1.11. Les bruixes d'Usall d'Enric Botet

Quan les nevades seguides dels Pirineus, acumulant la neu que, com petrificada perdura tot l'hivern, en arribar el mes de març, el sol, que ja és prou fort, comença a fondre-la ja en forma de cascades, ja filtrant-se per la terra en els llocs que aquesta ofereix més porositat. En la primera forma dona lloc a una pila de rierons que van a nodrir els grans rius i l'altra queda dipositada en pous i cambres que n'engoleixen en

gran quantitat. Com que aquests soterranis són tan grandiosos fins al terme de quelques anys i com pous artesianos foraden la terra i surten a l'exterior amb prou força, barrejats amb l'aire comprimit que surt embolcallat d'aigua com si fos una gegantina bombolla de sabó. En escapar-se l'aire fa un so greu o agut, però tan fort que es fa sentir a la rodalia d'una hora.

A Usall, poble aixecat dalt d'un turó, tenen lloc aquests fenòmens. Pel març o l'abril i en el transcurs de molts anys, de cop i volta, en un camp que té la forma de cassola s'obre un forat a terra i surt un brollador —com hem dit—, com una bombolla, i assoleix l'alçada de quatre a cinc metres, després en surt un altre i un altre; a vegades fins a una trentena. Totes consten en diferents fonts i la gent de la comarca diuen senyant-se:

- Ja han arribat les bruixes d'Usall!

Els veïns, esporuguits, anaven a l'església i el senyor rector se revestia amb l'estola i el sobrepellís i, agafant el salpasser, sortia fins als marges del camp i beneïa el terme. Llavors, com que l'aire ja s'havia escorregut, quedaven solament els brolladors que, com un bosc fantàstic de palmeres, emplenaven el camp fent-lo tornar un llac.

Desapareguts els brolladors, aleshores les bruixes es tornaven anguiles i la gent d'Usall, amb una canya llarga i un cistell lligat al capdamunt, les pescaven i n'hi havia gruixudes com el braç d'un home.

- Mireu lo que són les coses —deien ells—. Com és ja Quaresma i per no haver de menjar sempre bacallà, Déu vol que les bruixes anguiles ens serveixin d'aliment.

Documentació: <http://www.xtec.cat/crp-pladelestany/llegendes/bruixes.htm>

3.1.12. L'estany de les tres creus de l' Elisabet Saus

L'Hostalot, un establiment derruït el 1924 que hi havia a prop del santuari del Collell, era ple de gom a gom. Enmig de la gent hi havia tres personatges de molt mal aspecte que no paraven de beure i xerrar i, quan sonaren les campanes anunciant l'hora del rosari, mentre tothom entrava al santuari per l'oració, ells continuaren amb la seva sòrdida actitud, mofant-se i blasfemant com uns condemnats. En marxar s'encaminaren cap a Sant Miquel de Campmajor continuant la seva burlesca gresca sota un sol asfixiant.

De cop i volta els va semblar escoltar un soroll estrany i mentre esbrinaven d'on provenia el camí va començar a bellugar-se. Els arbres es van moure i les pedres van començar tremolar sota els seus peus. Varen voler córrer però la terra que trepitjaven cedí de cop i volta i a l'instant va aparèixer una gran onada d'aigua que els va sacsejar violentament i que els engolí.

No es va saber mai més res d'aquells tres irreverents, només varen quedar les jaquetes que, a causa de la calor, portaven sota el braç. Algú va posar les tres creus per recordar aquells infortunats amb la intenció, diuen, que els vianants els dediquin una oració per a les seves ànimes.

Documentació: <http://www.xtec.cat/crp-pladelestany/llegendes/creus.htm>

3.1.13. Les tres creus dels estudiants de Frederic Martí Albanell

Aquesta història em fou contada pel tartaner del Collell, el qual a més em digué que això deu fer molts anys, els vells no se'n recorden i per l'arxiu parroquial no se'n troba esment. Es conta que en una bassa que es troba al peu de la carretera que va al santuari del Collell, un dia tres estudiants anaren a banyar-s'hi, mes per haver-hi un xuclador en ella s'ofegaren. De llavors ençà, s'ha posat unes tres creus sobre el marge que hi ha a prop de la carretera i de la bassa.

Documentació: <http://www.xtec.cat/crp-pladelestany/llegendes/estudiants.htm>

3.1.14. L'estanyol de la cendra d' Emili Casademont

Es diu que quan algun volcà entra en erupció o quan hi ha algun terratrèmol important al nostre planeta les aigües de l'estanyol de la Cendra esdevenen de color de cendra com si l'estanyol fos un baròmetre d'aquestes catàstrofes naturals. Durant un terratrèmol esdevingut a Nicaragua, que arrasà la capital, Managua, diversos testimonis asseguraren haver contemplat aquell terrible cataclisme reflectit en les aigües d'aquest misteriós estanyol.

A part de totes aquestes llegendes, actualment es creen de noves per explicar l'origen del nom d'algun estany canviant el final d'una llegenda coneguda, etc.

Documentació: <http://www.xtec.cat/crp-pladelestany/llegendes/cendra.htm>

3.2. Entrevista a Miquel Torrent, rapsode de llegendes del Pla de l'Estany

Miquel Torrent és una persona vinculada al teatre. Fa uns anys va començar a narrar llegendes del Pla de l'Estany juntament amb Íngrid Calpe. Ho han fet en diferents indrets i últimament ho fan a la pesquera número 10 de l'estany. El passat 14 de maig, dia dels museus, van presentar una narració en el museu Darder, on s'explicava la història del Museu.

L'objectiu d'aquesta entrevista és saber quina llegenda quedaria millor animada i quin tipus de narració se n'ha de fer.

En l'entrevista s'utilitzarà AMR com Anna Maria Rustullet i MT com Miquel Torrent.

AMR: Per quina raó vas començar a narrar llegendes?

MT: *Bàsicament perquè sóc actor. Perquè és una de les coses que m'agrada més. Jo fa molts anys que faig teatre, llavors una de les coses que poden ser semblants a fer teatre o complementàries es llegir o explicar llegendes i rondalles.*

El 2003 ens van proposar, des de l'Oficina de Turisme, a l'Íngrid i a mi si ens venia de gust explicar llegendes de Banyoles teatralitzades.

En el teatre t'has d'aprendre un guió i assajar, però en les llegendes no s'ha de fer gaire res. El que va molt bé és estar en espais petits i tenir la gent a tocar i explicar-les directament a ells. És una prolongació de la feina d'actor.

AMR: El fet de ser dues persones narrant les llegendes és un avantatge?

MT: *Sí. Les veus són com la música: si hi ha un violí que toca i només toca un violí, molt bé, però si toquen un violí i un violoncel és fantàstic. I si ara toca una mica un i una mica l'altre i després tots dos, li dona molts més color. És com el teatre. Quan vas a veure un monòleg et pot agradar molt i la persona ho pot fer molt i molt bé, però si no ho fa molt i molt bé al cap d'una estona et començaràs a avorrir i veuràs que tot té el mateix so. En canvi, quan vas a veure una obra de teatre amb més gent, cadascú té el seu registre per tant l'obra té més colors, té més vida. Fins i tot alguna vegada ens havíem plantejat al començament de posar algú que toqués un instrument de corda, però es veu que són delicats per estar allà a l'estany amb la humitat, l'aigua, ...*

AMR: Explicar les llegendes a la pesquera número 10 és el millor indret?

MT: *Sí. Nosaltres quan fem la introducció, diem que fa molt de temps que ho fem, que vam començar a la Pia Almoïna⁷, on explicàvem les primeres llegendes i una recopilació d'articles de l'Anton Maria Rigau, el cronista de la ciutat.*

Després, el 2006, vam començar a la pesquera. A la Pia Almoïna, les pedres són molt maques, però per explicar aquestes històries (que quasi totes estan al voltant de l'estany) és formidable fer-ho sobre l'estany quan el sol s'està ponent per la Serra de Merlant. Ho has de fer molt malament perquè la gent no surti entusiasmada i digui: "Mira que ho fan bé aquests dos". El lloc és extraordinari, estar sobre l'estany possiblement és el millor lloc.

Nosaltres ens posem d'esquenes perquè la gent ens pugui veure a nosaltres i a l'estany.

AMR: Algú us ha assessorat inicialment?

MT: *La primera proposta eren les tres llegendes. Quan érem petits només hi havia tres llegendes que són la del Drac, les goges i en Morgat. A mida que va passant el temps, l'Àngel Vergés va gratant i publicant diferents llibres de llegendes.*

Un llibre que jo trobo extraordinari és Rondalles, que el va editar el Centre d'Estudis Comarcals i que part d'unes quantes rondalles antigues de Lluís G. Constans també n'hi ha cinc o sis d'autors contemporanis.

⁷ Pia Almoïna: Actualment és el Museu Arqueològic Comarcal que es troba a la Plaça de la Font de Banyoles, abans havia estat l'ajuntament.

Després es va fer una altra edició, que a mi personalment m'agrada més, per qüestió de grafies i altres. En canvi, en aquest només són llegendes de Lluís G. Constans, recollides per l'Àngel Vergés.

També ha publicat Llegendes del Pla de l'Estany i un altre llibre que és diu El drac de Banyoles: itineraris, històries i tradició al voltant de l'estany, on Teatre de contacte fa alguna cosa semblant, durant el recorregut et van explicant diferents llegendes. Tot això ho ha editat l'Àngel Vergés, que d'un temps ençà, s'ha preocupat de tots aquells documents que estaven escrits però que no s'han posat sobre paper o que feia molt de temps que no s'hi posaven.

L'any passat, des del Centre d'Estudis Comarcals amb la col·laboració del Centre de Recursos, es van fer unes sortides on l'Àngel Vergés feia unes xerrades a les escoles. Al final, els que volien podien explicar una llegenda i les millors, van ser publicades i, l'Íngrid i en Miquel, les van llegir. Això es va fer el maig del 2010.

Aquestes llegendes que fa un temps enrere eren com ocultes, per sort es van recuperant.

Hi ha gent com l'Àngel que grata, volta i parla amb la gent gran i després n'hi ha com l'Íngrid i jo que fem una mica d'altaveu.

De fet, les tres primeres no hi va haver opció de que ens assessoressin, però ara fa un parell o tres d'anys que en fem unes altres. Nosaltres en vam triar unes quantes i vam demanar consell a l'Àngel a veure quines serien més teatrals i després de llegir-les vam decidir quines ens aniria més bé per explicar-les i quines ens agradaven més. N'hi ha algunes que són difícils de ser explicades si són molt llargues la gent perd una mica el fil. És millor fer-ne quatre o cinc de curtes.

AMR: Quines llegendes vàreu escollir inicialment?

MT: *De l'espectacle en dèiem "el drac, les fades i d'altres històries", i explicàvem les fades o les goges de les Estunes, el Drac i en Morgat.*

Les de la segona tongada i, que aquest any tornarem a fer són "Font de les ànimes", que també passa a Banyoles, "la resclosa del dimoni", "la creu d'en Trull", de Banyoles, i "el pagès de Guialbes".

AMR: S'han escrit noves llegendes últimament?

MT: *Moltes s'han escrit, n'hi ha ple i més que en sortiran, perquè l'Àngel va gratant i en va trobant.*

AMR: Sempre heu explicat les mateixes llegendes?

MT: *No. El que està clar és que de totes les coses que fan a l'Oficina de turisme és la que te més èxit. Cada any s'emplena. Les tres primeres llegendes, les han vist unes dues*

mil persones. Me'n recordo que l'últim any, fèiem la broma que l'espectador número dos mil li donàriem un premi, però com que no els comptàvem, l'últim dia li va dir: "Tu seràs el dos mil" i em sembla que li van donar alguna cosa.

Ara no en portem tantes perquè ens les han reduïdes. Aquestes les han vist unes vuit centes persones i ara tornarem a fer unes dotze sessions que seran dues-centes més. El que passa és que des que ho fem a l'oficina de turisme, ve molta gent de fora. Tot i que abans quan vam començar a fer llegendes hi havia menys activitats i ara n'hi ha moltes més: que si les llegendes a peu, els de teatre de contacte,... Però això de les llegendes és simpàtic, no t'has de moure, estàs a la fresca, el lloc és una passada,... I nosaltres fem el que podem.

AMR: Quina és la llegenda més receptiva?

MT: *És difícil de dir. Per exemple, aquests últims anys n'hi ha una que és molt curta però que fa gràcia, que es diu El Pagès de Guialbes. En aquesta jo m'assec a la falda d'un del públic, i escolto a l'Íngrid que fa de narradora. La història va que el Pare Abat del Monestir tenia tot el poder: polític, econòmic,... i feia el que volia. Un dia l'Abat va convidar a tots els pagesos de la comarca a fer un bon dinar. Realment els encebava perquè després li donessin coses a ell, més del que li havia costat el dinar. Ella fa d'Abat i jo de pagès, i fem participar una mica la gent i s'ho passen molt bé.*

AMR: I la llegenda més popular?

MT: *Les més populars són les tres primeres, és a dir la d'en Morgat, el naixement de l'estany i El Drac de Banyoles que aquesta mena de personatge té una cançó. Potser és més coneguda la cançó que la llegenda. Me'n recordo que abans, quan era petit, tota la Vila Olímpica eren horts i el meu avi tenia les claus de la pesquera dels Merlets. Cada tarda hi anàvem. La manera d'anar-hi era just a la cantonada on ara hi ha els que venen diaris, tabac,... tot això era una fàbrica i on s'acaba la paret hi havia un caminet on passant per allà anaves directe a la pesquera i entre mig d'això hi havia un forat molt gros. El meu avi sempre em dia que això era el clot del drac. Jo era petit i allò que em deia anava a missa. La llegenda del drac també era coneguda però la que més, la d'en Morgat.*

A Banyoles, fins fa no gaires anys, si algú deia alguna llegenda eren aquestes tres. Perquè per a nosaltres només hi havia aquestes tres. En canvi ara n'hi ha moltes més.

Opinió a l'hora d'animar la llegenda

AMR: Quina seria la millor llegenda per fer una animació (stopmotion)?

MT: *Per fer una animació la millor seria en Morgat. Però jo sóc molt pragmàtic i penso que amb la d'en Morgat no tindries tanta feina. Però possiblement amb les goges t'ho passaries més bé, fent les goges i la vella. Però pensa que les goges han de ser molt guapes i amb detalls "màgics". Fer 2 bous i un pagès és molt més fàcil, en canvi fer unes goges, com que són ser intangibles, és complicat.*

AMR: Com creus que s'hauria d'animar una llegenda: explicada (veu en off) o dialogada?

MT: *La llegenda s'ha d'explicar, els trossos narratius haurien de ser veu en off i els diàlegs dits pels propis personatges.*

AMR: És important l'escenari on es desenvolupa la llegenda (fondo negre, fotografia, paisatge,...)?

MT: *Sí, jo crec que si vols fer un stop motion el lloc on passa és essencial.*

3.3. Entrevista a l'Àngel Vergés i Gifra

Mestre i llicenciat en filologia catalana. L'any 2005 obté amb Jordi Garcia, el V Premi Joan Amades de Cultura Popular amb la guia *El drac de Banyoles* (2006), publicada per edicions l'Agulla de Cultura Popular. Ha escrit nombrosos articles divulgatius relacionats amb el llegendari i la cultura popular, ha participat en les jornades organitzades a Banyoles l'any 2006 per la Secció Filosòfica de l'Institut d'Estudis Catalans i en els Col·loquis de Tardor de l'any 2006 i 2008 promoguts pel Centre d'Estudis Comarcals i la Universitat de Girona. És vocal de la Junta del Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles.

En l'entrevista s'utilitzarà AMR com Anna Maria Rustullet i AV com Àngel Vergés.

AMR: Com i quant us van sorgir les ganes de recollir llegendes?

AV: *A mi m'agrada escriure i el component popular, com les històries que expliquen els avis. Arrel de guanyar el premi Joan Amades amb en Jordi Gracia, que em va fer unes il·lustracions, vaig descobrir que hi havia llegendes que ningú no havia donat a conèixer i d'aquí va sorgir el llibre, El drac de Banyoles, i els itineraris al voltant de l'estany. El fet que un jurat de Tarragona el premiés em va motivar.*

Abans ja havia fet altres coses però eren més de literatura i de contes infantils. A partir de llavors em vaig adonar que aquí hi havia un patrimoni escrit on mai s'havia fet recerca. En els butlletins excursionistes o en revistes antigues no s'havia mai buscat, ni seguit als autors que havien recollit llegendes i jo m'hi vaig submergir.

A mesura que anava trobant coses m'animava més. La idea de fer llibres de llegendes o de recollir les llegendes es va creant a mesura que t'hi vas trobant i et vas animant.

Ahir vaig anar a entrevistar una iaia a Olot que era filla de Cal Gall de Camós i es va casar amb un noi de Can Borrió de Pujarnol. Llavors la seva vida es trobava des de la serra de Camós fins a Pujarnol. Em va explicar un munt de llegendes de per allà. Trobar gent així t'anima molt i també penses que hi ha un material que ha gent no li dona un

valor perquè pensen que són mentida o a vegades ho associen a coses de nens petits, però són les històries que s'explicaven abans i era la manera d'entretenir-se a la vora del foc. Jo li dono molt de valor, tot i que hi ha gent que no n'hi dóna valor: no en fa cas i deixa que es mori o es perdi. En canvi, jo, tot el que pugui recollir, trobo que és una feina interessant.

AMR: Com es troben les llegendes?

AV: Per dues vies: la via de fer recerca en una hemeroteca, un arxiu i recollir alguna llegenda que un autor que li ha donat un toc literari i l'ha escrit a la seva manera, com Pere Alsius, Mossèn Constans. I l'altra manera, a la qual jo mi he enganxat molt és conèixer una persona, a vegades persones grans, que tenen ganes de xerrar i que recorden les històries de l'avi o la padrina. Llavors t'expliquen la llegenda o la rondalla oralment. A vegades són contes, dintre dels contes hi ha les llegendes, les rondalles i contes de tradició oral que s'han transmès de generació en generació. Per exemple, la llegenda del Castell enfonsat, l'he recollida d'un butlletí del centre excursionista que va escriure en Joan Mossèn Climent. A ell li va explicar un barquer de l'estany, això a finals del segle XIV. Per tant a aquesta llegenda la podem conèixer a partir d'una font escrita, és a dir, des de que en Joan Mossèn Climent li van explicar i la va escriure, per tot això ha quedat i podem dir que analitzant la llegenda no és gens estrany que s'expliqués aquí, però no hi ha hagut cap persona viva que me l'hagi explicat. Per tant, les llegendes es moren, es deixen d'explicar, i en surten de noves. Dins de les llegendes hi ha les llegendes del passat i les llegendes contemporànies que serien les llegendes urbanes, que podem venir via mòbil, en un correu electrònic o per Internet o t'expliquen mira això va passar i penses això ja és una llegenda urbana. En canvi, les llegendes del passat estaven protagonitzades per fades, follets, gegants, cavallers.

AMR: Us dediqueu només al Pla de l'Estany o per a tot Catalunya?

AV: De llegendes miro d'acotar només el Pla de l'Estany. Però hi ha una cosa que m'estic adonat, és que no pots posar fronteres. És a dir, si trobés una persona de Besalú que t'explica moltes històries, algunes passaran aquí, d'altres a la Garrotxa o al Collell,... Jo penso que amb això de posar fronteres ens equivoquem, en termes culturals no n'hi hauria d'haver. Jo tinc un llibre de Llegendes del Pla de l'Estany, que potser el faria diferent, o si en fes un altre de contes recolliria alguns de Besalú, de Mieres,... perquè la gent té relació amb altres comarques i culturalment no hi ha fronteres. També has d'acotar el territori, perquè si fas un treball de recerca, com més ampli és el territori més feina. I per fer-ho millor es preferible ser més concret.

AMR: Quins llibres heu escrit?

AV: Vaig escriure El drac de Banyoles, que va guanyar el premi Ciutat de Tarragona, publicat per El Mèdol. Després Llegendes del Pla de l'Estany, editat per El Farell. Amb el Centre d'estudis Comarcals vaig fer un recull de llegendes de Mossèn Constans, en què vaig fer d'editor literari, però no vaig escriure les llegendes sinó que les vaig recollir i va ser un treball més d'arxius i anar buscant a les biblioteques, les hemeroteques a veure si hi trobava noves llegendes de Mossèn Constans. També vaig fer un recull de

Llegendes per l'Ajuntament de Banyoles, la Oficina de turisme dona a qui vol saber les llegendes, és un itinerari llegendari. Ara l'últim que m'he autoeditat es diu Quin món tan perdut! Històries d'en Xico i d'en Tonet, és el llibre que més m'ha agradat escriure, perquè he conegut a dues persones entranyables, dos avis de 90 anys, en Xico Coll Ferrer i en Tonet Riera i de Vall. Un era fill de Porqueres. Dic "era" perquè va morir fa un any, i l'altre encara és viu, en Tonet que és de Can Gifra de Sant Miquel de Campmajor. Amb ells ens trobàvem a la font i en principi recollia llegendes per un dels llibres que t'he dit abans, i em van començar a explicar històries de la guerra, històries del emboscats perquè ells durant la guerra es van amagar als boscos del voltant, llavors van coincidir els dos a la mili d'on tenien moltes anècdotes. S'ha fet una cosa que pot semblar una mica estranya, perquè hi ha històries de veritat en capítols que són retalls de les seves vides i després hi ha episodis que són un recull de llegendes i rondalles. Hi ha de tot: llegendes, rondalles i poques cançons, perquè ells no en recordaven gaires, però també hi ha dites, expressions,... és una miscel·lània, hi ha una mica de tot. Però tot és de per aquí a partir de la memòria d'ells dos. També he ampliat el panorama del paisatge humà, perquè vaig veure que hi havia altra gent al seu voltant, fills d'aquelles cases de Falgons i Sant Miquel que em podien explicar moltes històries: en Pep Cargol, que viu Miàrigues, i en Joan de Cal Sabater, que tenien un hostal. Ells m'han explicat històries que al final vaig haver d'acotar perquè si no hagués estat un llibre molt extens. Ha estat un llibre que a mi m'ha agradat molt poder recollir. He fet una mica de recol·lector de tot el que ells m'explicaven i després ho he agrupar per temes: la guerra, les vivències de la mili, les històries relacionades amb els ocells, anècdotes del Rector de Rocacorba, ... tot això era per configurar un llibre, que ha sigut molt satisfactori. A més va tenir molt bona rebuda i se n'ha fet una segona edició, tot i que no m'ho esperava. En la primera edició vaig voler fer un tirada curta amb 500 exemplars, que em semblaven molts i en pocs mesos es van acabar. Fa un mes vaig fer la segona. Estic molt content de la rebuda.

Una botiguera de Santa Pau em va dir que hi ha una noia a qui li ha agradat molt el meu llibre i que la seva mare estava entusiasmada perquè aquestes històries les va viure. Es a dir, el llibre m'està portant a conèixer gent, a qui li agrada i que té ganes d'explicar històries. Llavors el que faig és aprofitar aquestes oportunitats per a gravar a aquesta gent i recollir aquest material.

AMR: Esteu treballant actualment en un altre llibre?

AV: *Tinc diversos projectes, jo no treballo per un llibre concret. Hauria de fer un llibre de llegendes del Gironès, amb l'editorial el Farell. Tot i que ja en tinc unes quantes el faré molt lentament. Tinc diversos informadors, un home de Cornellà del Terri, que és fill de Ca l'Oceller de Pujals dels cavallers i canta cançons i sap rondalles. La meua idea seria fer el que vaig fer amb en Xicu i en Tonet, amb aquest home de 96 anys. També tinc molta informació d'en Tagu, que era un personatge molt popular de Banyoles; va fer viatges, i la seva família era molt adinerada, tenia una fàbrica de curtits. Ell va escriure molts quaderns i jo els he anat recollint juntament amb en Tomàs Camós. Tenim ganes de fer-ne alguna cosa. Tinc molts projectes en ment però tots van avançant, s'ha de veure com acaba el projecte d'en Joan de Ca l'Oceller, que és una bellíssima persona i té una memòria tenaç. És una persona que recita històries d'en*

Pedrerres de Mata. Era un home molt popular, que s'inventava versos, cançons, com ara la cançó del tren Pinxo tenia la cançó del tren Pinxo, era un persona que en Rigau, el cronista de Banyoles, en parla en diferents articles,... I encara ara en Joan canta cançons d'en Pedrerres de Mata. Ara el que cal és trobar temps per entrevistar-lo. Mica en mica es configuren els capítols i el llibre, finalment s'ha de parlar amb un il·lustrador perquè faci uns dibuixos per fer-lo atractiu. En Joan m'ha explicat rondalles com la d'en Pere sense por, tal i com el seu pare li havia explicat, en Joan de l'Ós, en Gira muntanyes, l'Arrenca pins. Fa molta gràcia que un home de 96 t'expliqui la història d'aquest personatges, que no és gaire fàcil trobar-les. Hi ha gent que t'explica la història perquè l'ha llegida en un Patufet, o en un conte. Mentre espellofaven el blat de moro era una estona que hi eren tots : el pare, la mare i els veïns. Treballant al camp, anaven explicant històries. De moment, tinc aquests projectes i més que si te'ls hagués d'anar dient no acabaria.

3.3.1. Opinió a l'hora de crear un personatge

AMR: Quan trobeu o us expliquen llegendes, també us relaten els detalls dels personatges, com per exemple el caràcter, com anaven vestits, ..?

AV: *No entres molt en detall, perquè no fan una exhaustiva descripció interna o externa del personatge però, molts personatges són estereotipats, a les llegendes:*

El gegant sol ser beneït, sol ensumar carn humana i té molta gana, el gegant està estereotipat.

Els "trolls"⁸ no surten a les llegendes d'aquí perquè són nòrdics. Les bruixes són malvades, donen mals i fan que la gent ho passi malament, en canvi les fades solen donar favors, i solen ser benèfiques. A vegades posen a prova els humans, com a la història de la velleta, els humans sempre s'equivoquen, no reaccionen bé, no estan a l'alçada i si ho estan, tenen un premi. És molt típica la història de la fada que es casa amb un home, i formen una família feliç, però amb la condició que l'home no li podrà recordar que ella havia estat una fada, perquè si no ella desapareixerà i se'n tornarà amb les fades, però en algun moment l'home li recorda que és una fada i llavors ella marxa amb les fades i a les nits va a pentinar els seus fills. Després l'home intenta convèncer la fada que es quedi a casa, però mai ho aconsegueix per haver trencat el pacte. Fins llavors era una família ben feliç, tenien uns nens rossos molt bonics, ja que les fades són molt boniques, a diferència de les bruixes.

Les dones d'aigua⁹ mai ensenyen els peus. Si vols representar una fada no li posis mai peus, solen tenir un vel que els tapa. Solen tenir els ulls verds, els cabells rossos,...

De fades n'hi ha de quatre tipus: les dames verdes¹⁰; les velles dames, que són com velletes molt simpàtiques, no són bruixes; les petites dames que són tipus Campaneta,

⁸ Trolls: monstre propi de la mitologia escandinava.

⁹ Dones d'aigua: éssers femenins de la mitologia catalana que habiten als indrets d'aigua dolça.

¹⁰ Dames verdes: ésser femenins que es camuflen a la naturalesa d'una extrema bellesa.

tenen les ales com pètals o de flors i fulles, i les dames blanques¹¹ que són les que viuen als castells on tot és molt bonic. Les dames verdes serien les aloges¹², goges¹³, encantades¹⁴,... que són les que tenim a Banyoles la mida de les fades depèn del tipus. Si fas un dama verda és com una persona, però si fas una petita dama de les Estunes no és com la "Campaneta", doncs les aloges no són així, ja que no porten ales, en canvi les petites dames sí. Les aloges tenen una figura humana i són molt belles. També deien que les encantades agafaven els mortals i els torturaven.

A vegades es troba algun tipus de llegenda que t'expliquen fades gairebé torturadores, però com a estereotip les fades són benèfiques. Les fades solen dansar sobre les aigües, i els agrada molt cantar. A la tradició Celta toquen la flauta, són alegres... En el festival Aloja és una aloja gairebé vampiresca, amb uns ulls que feia por. Ara l'han canviat perquè els vaig dir que les dones d'aigua no eren així. I aquest any la canviarà. quan surti el cartell a l'octubre de la fira fantàstica, serà la imatge d'una dona bella que no fa por.

Figura 3. Cartells de la Fira fantàstica de Banyoles .

AMR: Creu que la llegenda de les goges de les Estunes és adequada per fer en un stop motion?

AV: Sí, té argument per ser representada. En relació a les Estunes és més apropiat parlar d' aloja que de goja

AMR: Hi ha més d'una de narració referint-se a les goges de les Estunes?

AV: Sí, aquesta és la principal història de les encantades, les alojes i la velleta, a la qual a vegades li posen nom. N'hi ha moltes versions, a les Rondalles gironines i valencianes la descriuen com la Perdigana. Si vols, en el stop motion et pots inventar el nom de l'àvia.

De les Estunes hi ha la llegenda d'en Pere Alsius que explica que les aloges teixien fils i que no deixaven entrar els mortals. Algú també va escriure que havien ajudat una

¹¹ Dames blanques: éssers femenins de la mitologia catalana que viuen en aigües dolces.

¹² Aloges: un sinònim de dones d'aigua.

¹³ Goges: un sinònim de dones d'aigua.

¹⁴ Encantades: un sinònim de dones d'aigua.

dona a donar llum, però són històries molt curtes. Una dona em va dir que a les Estunes hi havien vist uns gegants a les baumes, però no em va donar cap argument, també hi poden haver follets, però sense argument.

Hi ha les encantades de Parets que és una història que va recollir en Pere Alsius. Diu que aquestes dones d'aigua viuen en el Fluvià. N'hi va haver una que es va casar amb un senyor, va tenir fills, però llavors es van desavenir, no explica com, i va marxar. A les nits la mare venia a pentinar les criatures i el pare l'endemà els trobava amb trenes i les ben pentinades. El pare els preguntava què havia passat i els nens i les nenes responien que la mare, al vespre, venia a pentinar-los. El pare va dir als fills que quan vingués la mare el cridessin. Llavors la nena, quan la mare la va venir a pentinar, va cridar al pare. De sobte, la mare va picar a la nena i el pare va entrar a la sala i la mare es va esfumar, i ja no va aparèixer més. Aquesta és la història de l'encantada de Parets i és la segona llegenda que té més argument. Les altres són gent que roba peces de roba a les encantades i tenen fortuna. Són els arguments més típics d'aquí a les Estunes.

AMR: De goges només n'hi ha a Banyoles o a altres llocs?

AV: *N'hi ha per tot Europa, n'hi ha moltes. Les dones d'aigua són les hereves de les nimfes gregues, aquests éssers que estaven a les aigües. Hi havia uns éssers mitològics que tenien presència femenina, i cada arbre tenia una dríada, un personatge, que el protegia i estava lligada amb aquell arbre. Tot això ve dels personatges de la mitologia clàssica, les nimfes, les dríades,... Tots aquests eren éssers que protegien la natura i estaven en relació amb els elements naturals. Tot això és molt semblant però ha anat evolucionant.*

Pere Alsius fa una anàlisi de les aloges molt divertit, perquè diu que les aloges són personatges que evoquen les dones del neolític. Ell fa la reflexió perquè li interessaven les llegendes per poder trobar punts de contacte amb la prehistòria, és a dir les llegendes li interessaven, per si podia treure'n material pel seu estudi de la prehistòria. La gent li explicava que les fades teixien, la fada de Banyoles del llibre Canigó de Mossèn Cinto: Tota la nit he filat vora l'estany de Banyoles, deia la filosa. La filatura comença en el neolític, que és l'època en que les dones comencen a filar, coneixen la ceràmica, hi ha la revolució neolítica, fan les destrals polides, deixen de ser nòmades per ser sedentàries, viuen en un lloc fix. Per això deia que les aloges evoquen les dones del neolític. Com que són filoses, ell trobava aquest punt de contacte. En aquest versos de Mossèn Cinto:

*Tota la nit he filat vora l'estany de Banyoles,
mon fil era d'or d'argila filosa,
los boscos veïns m'han pres per l'aurora.*

Deia "los boscos veïns m'han pres per l'aurora" volia dir, són les tribus menys avançades, són del paleolític, i l'aurora és clar és la dona del paleolític, les goges que estan teixint. És molt rebuscada la connexió de la llegenda amb la prehistòria.

AMR: Per acabar us faré la pregunta típica: El drac de Banyoles és bo o dolent?

AV: *Depèn de com t'ho miris. Hi ha una versió que diu que es torna vegetarià, per tant aquí es torna bo. Després hi ha una versió de la Galera d'un tal Cufí que explica que es torna bo, Sant Mer el torna bo. Sempre és dolent però es torna bo. Després hi ha una versió molt coneguda que diu que Sant Mer amb l'estola l'agafa i l'amanseix i el porta a la Plaça i allà el maten. També hi ha la versió d'un cavaller que no era en Sant Mer, que tenia un escut com un mirall i va entrar al clot del drac i el drac el va atacar i el cavaller es protegia amb l'escut i el drac veia l'escut i veia un drac, és a dir es veia a ell mateix, i es pensava que era un altre drac i estava desorientat, es va acovardir tant que el cavaller el va matar. Això també és una història que ve de la mitologia clàssica. Hi ha moltes versions, depèn de la que consultis. N'hi hi ha d' infantils, fins i tot hi ha en Susaeta que presenta en Mer com un bruixot, que no és Sant Mer, que va allà on és el drac, fa màgia i el drac desapareix, es una altra versió infantil.*

La vella tradició, en les versions més antigues, diu que el drac és un monstre carnívor, que menja carn humana i s'ha d'eliminar. La història del drac ve de Santa Marta, que és la Santa més antiga que està a l'arqueta de Sant Martirià. Segurament abans d'explicar la llegenda de Sant Mer s'explicava la llegenda de Santa Marta, com va guanyar al drac. Perquè els dos fan el mateix, amb l'aigua beneïda ruixen el drac i amb una mena d'estola el lliguen i els cavallers el maten. Però ha de ser dolent, el drac ha de ser dolent. No pot ser bo segons la tradició, després, si tu fas un conte li pots fer menjar cacauets, que sigui simpàtic i se'n vagi de marxa. Segons la tradició és dolent, fa el paper de dolent i té un rol dolent, llavors se l'ha de guanyar. Hi ha una història en què fan un banquet del drac. I com aquesta hi ha diferents contes del drac. A Banyoles el drac és mort per Sant Mer, però el drac està penedit ja que s'han fet amics. En la versió de Francesc Bofill l'Emperador Carlemany vol guanyar el drac però al final el drac és amic dels nens.

3.4. Conclusions de les entrevistes

Les llegendes més conegudes són tres: Morgat, el Drac de Banyoles i les de les goges, per tant s'haurà d'animar una d'aquestes. Tot i que la d'en Morgat seria la més fàcil d'animar, faré la de les goges perquè és màgica. Entre les de les goges he escollit la llegenda de les aloges de les Estunes.

La llegenda explica que les aloges eren uns éssers fantàstics, eteris, invisibles, màgics i sempre estaven personificats en forma de dones de bellesa extraordinària. Durant el dia cap mortal les podia sorprendre mai, s'amagaven entre les ombres de les esquerdes de les Estunes, convertint-se en invisibles pels mortals de dia. Quan arriba la nit es podrà entreveure la llum resplendent dels seus vestits delicats amb què es guarnien quan sortien a esbargir-se a la claror de la llum de la lluna i les estrelles. A la mitjanit es manifestaven als vivents, ballant o emmirallant-se sobre les plàcides aigües de l'estany, o bé entonant bells cànctics als esperits dels boscos.

4. Entrevista a l'Esther Casas

L'Esther Casas és de Barcelona però viu a Nova York. Va decidir deixar el seu treball com a científica per dedicar-se a l'animació en stop motion, en una empresa que es diu Charget.

En l'entrevista s'utilitzarà AMR com Anna Maria Rustullet i EC com Esther Casas.

AMR: Jo volia fer un storyboard abans de començar a fer les fotografies, ja que voldria fer diferents plans dels protagonistes. Hauria de tenir en compte alguna cosa més?

EC: *Un Storyboard és molt important abans de començar a filmar. Planejar-ho molt bé i planejar les escenes cronològicament, però també en l'ordre que filmaràs, per grups que tinguin el mateix pla de càmera¹⁵/mateixos personatges, etc..*

AMR: Encara no sé si els personatges parlaran o els faré en veu en off. Com ho faries per sincronitzar la veu amb el moviment dels llavis dels personatges si els vull fer parlar? (controles les dècimes de segon, o els frames)?

ES: *Si hi ha diàleg has de gravar les veus abans. Quan animes segueixes la veu i planejes cada fragment. La performance¹⁶ de l'actor determinarà també la teva animació.*

AMR: Quantes fotografies fas servir per segon? Quantes me'n aconselles que utilitzi?

ES: *Jo utilitzo 24 fps¹⁷, que vol dir 12 moviments multiplicats per 2. També s'utilitza 30fps, que son 15 moviments, cadascun multiplicat per dos.*

AMR: Quina mida haurien de tenir els personatges, per poder realitzar un exterior, ja que la major part de les llegendes passen en un paisatge?

EC: *Tot depèn de l'espai que tinguis...com més petits més econòmic et sortirà tot. Un pam d'una ma d'alçada es prou fàcil per animar.*

AMR: He vist en un reportatge que les figures són articulades. En el stop motion que jo vaig fer tenia problemes per mantenir la plastilina al seu lloc, ja que sempre baixava. Com ho fas tu per resoldre aquest problema?

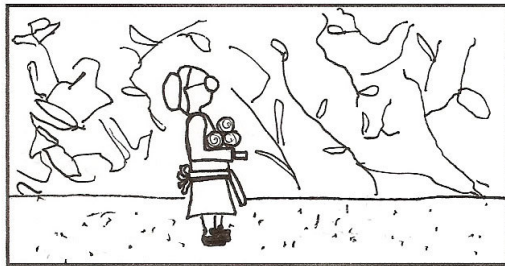
EC: *Has de comprar un "aluminum wire" i posar-lo sota la plastilina com a esquelet.*

¹⁵ Pla de càmera: posició de la càmera per fer una foto.

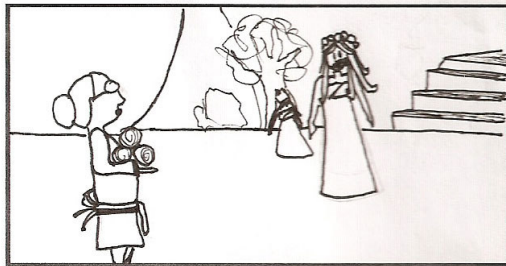
¹⁶ Performance: actuació.

¹⁷ Fps: Frames per second. Imatges per segon.

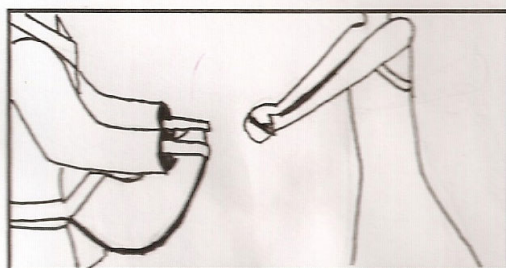
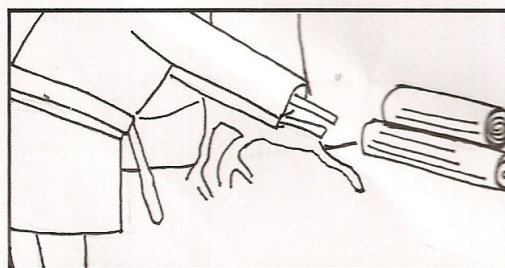
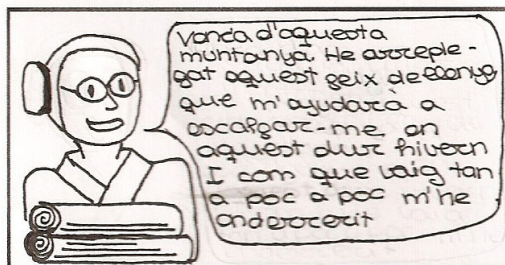
5. Storyboard de *les aloges de les Estunes*

Una vegada, una pobre velleta, carregada amb un geix de llenya.

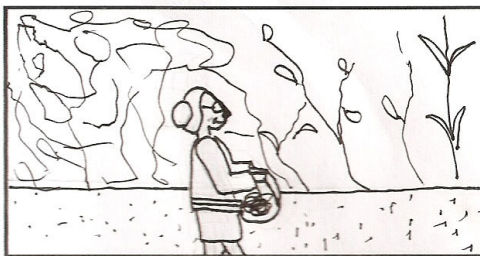

Va ser sorpresa a mitja nit per les Aloges quan venia de la serra de Sant Paterni.

Mentze li omplen la gorda d'alguna cosa que la velleta no va poder percebre.

Figura 4. Primera part.

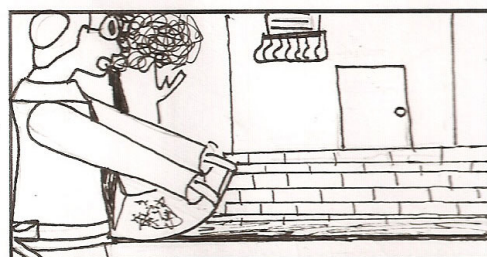
La U Resta molt sorpresa per e' estranyc treballa amb aquells essers tan bells es va posant a caminar cap a casa.

Pero, la impaciència i la curiositat el roseguen e' ànima

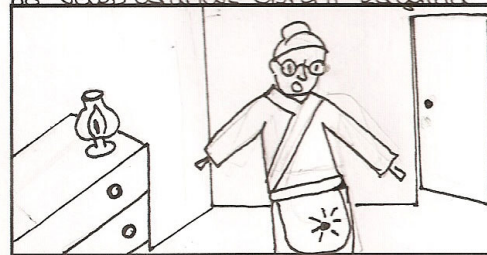
Unes quantes vegades va estar a punt de mirar el que les Aegres el havien posat a la galleda

Pero la impaciència la va temptar just abans d'entrar a casa, quan només faltaven unes quantes passes. Poc a poc, com temer que la claror de la llum no veien un altre objecte a la galleda

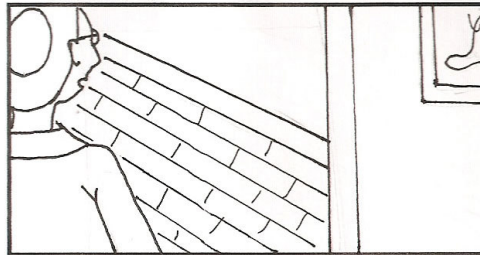

i... quina desil·lusió. L'han omplert la galleda de segó!

Pero ai! Quan va encendre el llum d'oli per anar a dormir va veure que algunes de les velles deses que se el havien quedat agogades a la roba, brillaven i bril·laven amb una llum mai vista.

La velleta es va adonar que el segó s'havia convertit en or! I ella que pensava que les aegres l'havien enganyat

Va sortir tan depressa com les cames li responien, per veure si ara hi veia el segó que havia llençat gaire un moment

Figura 5. Segona part.

6. Guió final de *les alojes de les Estunes*

Una vegada, una pobra velleta carregada amb un feix de llenya va ser sorpresa a mitja nit per les goges quan venia de la serra de Sant Patllari:

- No tremoleu, bona dona. -Li van dir les goges, molt amables. -D'on veniu a aquestes hores?

- Venia d'aquesta muntanya. He arreplegat aquest feix de llenya, que m'ajudarà a escalfar-me en aquest dur hivern. I com que vaig tan a poc a poc m'he endarrerit...

- Deixeu el feix i teniu. -Li va dir la goja mentre li omplia el davantal, d'alguna cosa que la velleta no va poder percebre-. Ara marxeu, i fins que no hàgiu entrat a casa, no us ho mireu pas!

La velleta, molt sorpresa per l'estranya troballa amb aquells éssers tant bells, es va posar a caminar cap a casa, però, la impaciència i la curiositat li rosegaven l'ànima.

- Què m'hi hauran posat o què no m'hi hauran posat?

Mil pensaments li passaven pel cap.

Unes quantes vegades va estar a punt de mirar el que les goges li havien posat al davantal, però:

- T'han dit que no! -va dir-se.

Però, la impaciència la va temptar just abans d'entrar a casa, quan només faltaven unes quantes passes. Poc a poquet, com tement que la claror de la lluna ho veiés, va anar obrint el davantal, i... quina desil·lusió! Li havien omplert el davantal de segó!

- M'han enganyat! -va exclamar la velleta,

Enfurismada va entrar a casa seva, però, ai! Amb la llum del foc va veure que algunes de les volves de segó que se li havien quedat agafades a la roba, brillaven amb una llum mai vista.

La velleta es va adonar que el segó s'havia convertit en or! I ella que pensava que les goges l'havien enganyat!

Va sortir tan despressa com les cames li responien, per veure si afora hi veia el segó que havia llençat feia un moment. Mirà i un sanglot li va fer un nus a la gola:
El vent l'havia escombrat tot!

7. Personatge de mostra

Primerament es fa un personatge de mostra, per preveure el que caldria millorar quan es facin els personatges de la llegenda.

7.1. Cos

Per fer el cos s'ha començat fent les cames, després s'han ajuntat amb el cos, seguidament els braços i el cap. Per poder ajuntar el cap amb el coll, s'ha fet el coll més llarg i un forat al cap, pel qual es podrà introduir el coll dins el cap. Per fer els pits s'han fet dues boletes i s'han enganxat. Tot i que la forma del cos ha quedat bastant proporcionada, quan es mira la "pell" del personatge no és del tot llisa, ja que es veien les marques de les ungles, hi havia trossos amb massa plastilina i a sota del pit esquerre hi ha un altre color de plastilina el que si mireu atentament la imatge es pot veure fàcilment.

Per saber si el cap està proporcionat amb el cos, es mira que el cos faci 5 vegades el cap.

Figura 6. Cos.

7.2. Vestuari

S'ha començat per tapar-li els pits, fent com unes fulles que es creuen. Per fer les fulles s'ha allisat amb el corró un tros de plastilina i després amb les tisores es talla en una forma similar a la d'una fulla.

Seguidament se li ha cobert la panxa i les cuixes amb plastilina verda clara que havia allisat prèviament i s'ha aixecat de baix com si voleiés. Quan es va fer la faldilla va costar molt aixecar-la ja que com que era tant prima, la plastilina s'anava trencant. Després se li va posar com una branca al voltant del braç esquerre amb una fulla per donar-li un toc més natural, d'aloja.

Figura 7. Aloja.

Després de posar el vestit, se li han afegit uns complements naturals tant a davant com a darrere del vestit. Tot seguit se li han posat sabates de color verd clar, a conjunt amb el vestit. Per fer les sabates, primerament s'ha fet el peu i després amb un tros prim de plastilina s'ha cobert. Per acabar la part inferior es van posar unes branques que envolten el turmell.

Figura 8. Aloja vestida.

Finalment se li han posat els cabells. Per fer els cabells primer s'ha cobert el cap amb una fina capa de plastilina del color groc, seguidament s'han tallat trossos de plastilina molt fina, es dobleguen de baix i s'ajunten amb la plastilina que s'ha estirat pel cap. En el lloc on s'han ajuntat aquest trossos s'ha posat com una goma de plastilina que representen un tronc i dos fulles. Per acabar el personatge, per les

comes, el cap i els braços s'hi ha passat un fil d'alumini (aluminum wire), perquè el personatge es pugui articular.

A continuació de les sabates s'ha posat unes branques que envolten al turmell.

Figura 9. Aloja davant i darrere.

Una vegada acabat el personatge de mostra, s'ha vist que més que una aloja era com una heroïna. Perquè s'assemblés més a una aloja, se li han tret les sabates i se li han fet els peus descalços. L'Àngel Vergés va dir que havia una certa llibertat al dissenyar les aloges perquè no se n'havia vist mai cap. També se li han posat orelles punxegudes de follet. Per fer les orelles primer s'han fet unes boletes petites, d'un costat se li han fet una punxa i seguidament s'han clavats als dos costats del cap, també s'ha tret la branca que tenia al voltant del braç esquerre. No té ni ulls ni boca, de moment, els quals seran diferents en cada expressió de l'aloja.

A l'observar que cada vegada es veuen més els senyals de les ungles marcades en la plastilina s'ha pensat que els personatges s'han de pintar amb cola blanca perquè la plastilina quedi més dura, però abans cal allisar-la amb els dits.

Figura 10. Aloja vestida.

8. Personatges de la llegenda

Per fer la llegenda de les aloges de les Estunes els personatges que faré seran dues aloges i una velleta.

Primerament s'explicarà com fer el cos, tot seguit es col·locarà l'esquelet i s'acabarà posant-li el vestit.

8.1. Cos

El material per fer el cos dels personatges és el següent:

- Quatre blocs de plastilina,
- Eines per manipular la plastilina
- Un regle
- Un pinzell
- Cola blanca

8.1.1. Creació de l'aloja 1

Es comença escalfant la plastilina amb les mans perquè sigui més dútil, amb un regle es tallen les cames perquè les dues tinguin la mateixa longitud. Amb un bola s'adjunten les cames i es fa el cos i amb un altre cilindre de plastilina més petit es fan els braços.

Tot seguit es fa una bola que serà el cap. Se li fa un forat per on s'introduirà el coll per enganxar el cap al cos. S'ajunta el cap al cos i s'allisa la plastilina del coll. Com que les aloges no tenen peus es fa una base perquè s'aguantin.

Per acabar s'allisa el cos de l'aloja perquè no tingui trossos de plastilina i no hi hagi senyals d'ungles. Finalment s'envernissa el cos del personatge amb cola blanca per endurir la plastilina.

Figura 11. Procés de creació del cos de l'aloja 1.

8.1.2. Creació de l'aloja 2

Per fer l'aloja 2 s'ha volgut seguir un altre procediment. Primerament, s'allarga un cilindre de plastilina per fer les cames i els braços, Seguidament es tallen els braços i les cames amb un regle per fer les dues parelles d'extremitats iguals. Després es fa un

cilindre més gros que serà el cos, amb una bola es fa el cap i després un forat per poder introduir el coll. A continuació s'ajunten totes les peces i amb dues boletes petites se li fan els pits, abans de posar-li cola, s'allisa la pell.

Figura 12. Procés de creació de l'aloja 2.

8.1.3. Creació de vella

Per fer el cos de la vella s'ha seguit el mateix procediment que l'aloja 1, perquè va donar millors resultats, però s'ha fet una mica més baixa per donar a entendre que és

més gran. L'única diferència que hi ha amb les anteriors, és que a la vella se li ha posat cabells i sabates. S'han fet els cabells blancs per semblar una dona gran. Per acabar s'envernissa de cola blanca el cos de la vella i es deixa assecar junt amb les altres figures.

Figura 13. Procés de creació de la vella.

Figura 14. Cos de les aloges i la vella.

8.2. Esquelet dels personatges

Per fer l'esquelet dels personatges es necessita el següent material:

Alicates
Filferro d'alumini
Cola blanca
Un pinzell

Quan es construïen els personatges encara no tenia les respostes de l'entrevista de l'Esther Casas, així que les figures no tenien l'esquelet de fil d'alumini perquè es poguessin articular, per tant s'ha posat una vegada fets els cossos.

8.2.1. Alojja 1

Es tallen dos trossos de fil d'alumini d'una longitud que vagi des del cap fins als peus, s'ajunten els dos fils, es mesura la longitud de les cames i el fil d'alumini sobrant s'enrotlla amb l'altre. Després es talla un dels dos fils i l'altre es deixa per collar el cap. Seguidament es comprova que el fil d'alumini arribi a tot el cos. S'introdueix el fil d'alumini per les cames, com mostra la figura 10. A continuació s'introdueix el fil de l'esquena al coll, una vegada introduït l'esquelet principal, s'incorpora un altre fil d'alumini, tallat anteriorment, en els braços des d'una mà fins a l'altra.

Seguidament se li posa el cap i es comprova si l'esquelet s'aguanta sol. Quan s'ha vist que s'aguanta es torna a allisar la plastilina.

Figura 15. Mesures del fil d'alumini.

Figura 16. Introducció esquelet aloja 1.

8.2.2. Aloja 2

Per fer la aloja 2, s'ha seguit el mateix procediment que amb la primera aloja, i simplement es mostren les imatges.

Figura 17. Construcció de l'esquelet de l'aloja 2.

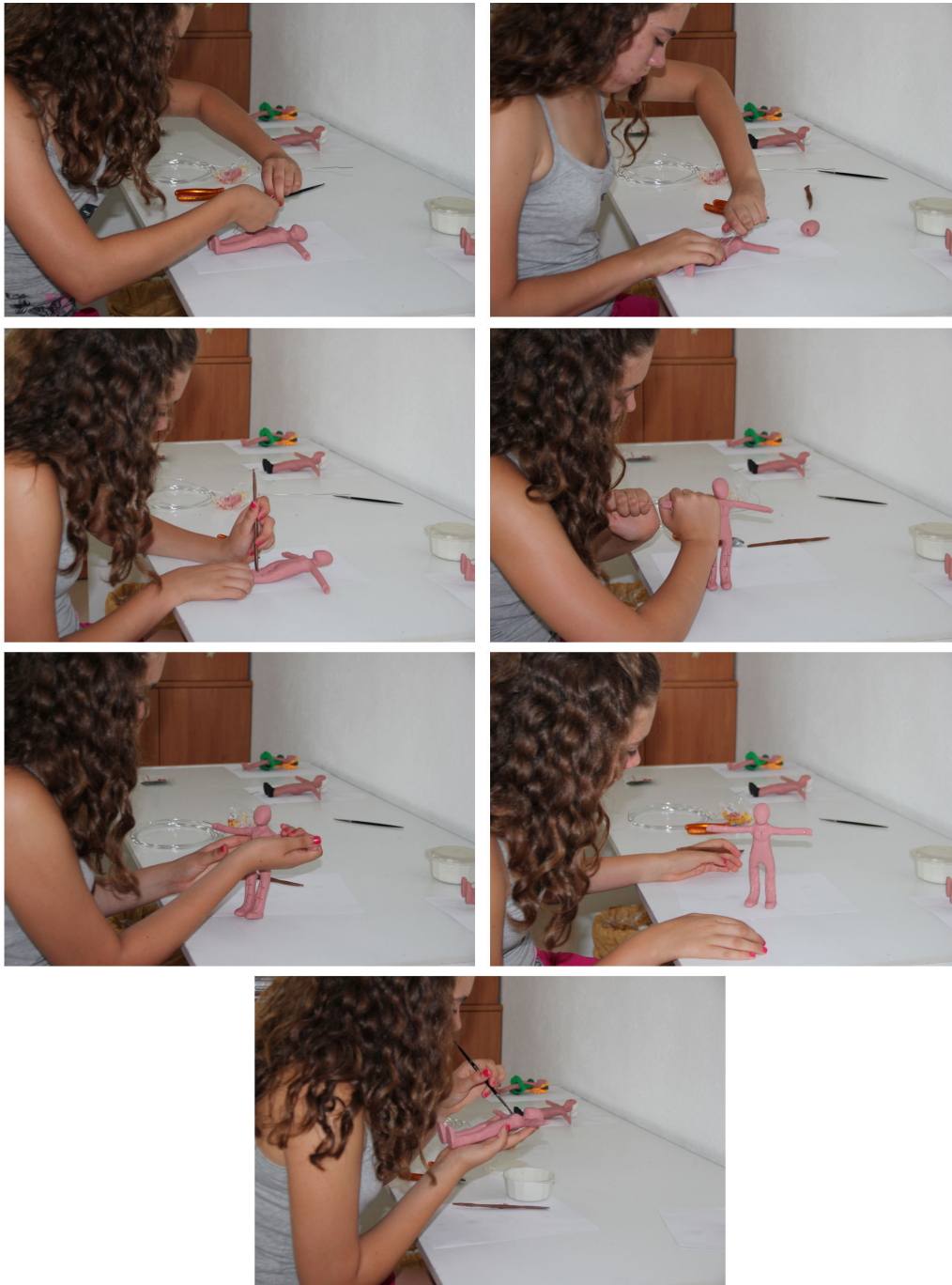

Figura 18. Introducció esquelet aloja 2.

8.2.3. La vella

Per fer la vella es farà per un altre procediment, ja que a que ella porta sabates negres i la plastilina negra no s'ha d'escampar per tot el cos.

El procediment del fil d'alumini és el mateix. Es tallen els dos trossos de fil d'una longitud des del cap fins als peus, però s'introdueixen els fils d'alumini per les cames. Quan surten per l'esquena s'emboliquen junts i es tallen, aquest es passa cap el coll. Seguidament es talla el fil per posar en el braços i es mira que la vella s'aguanti.

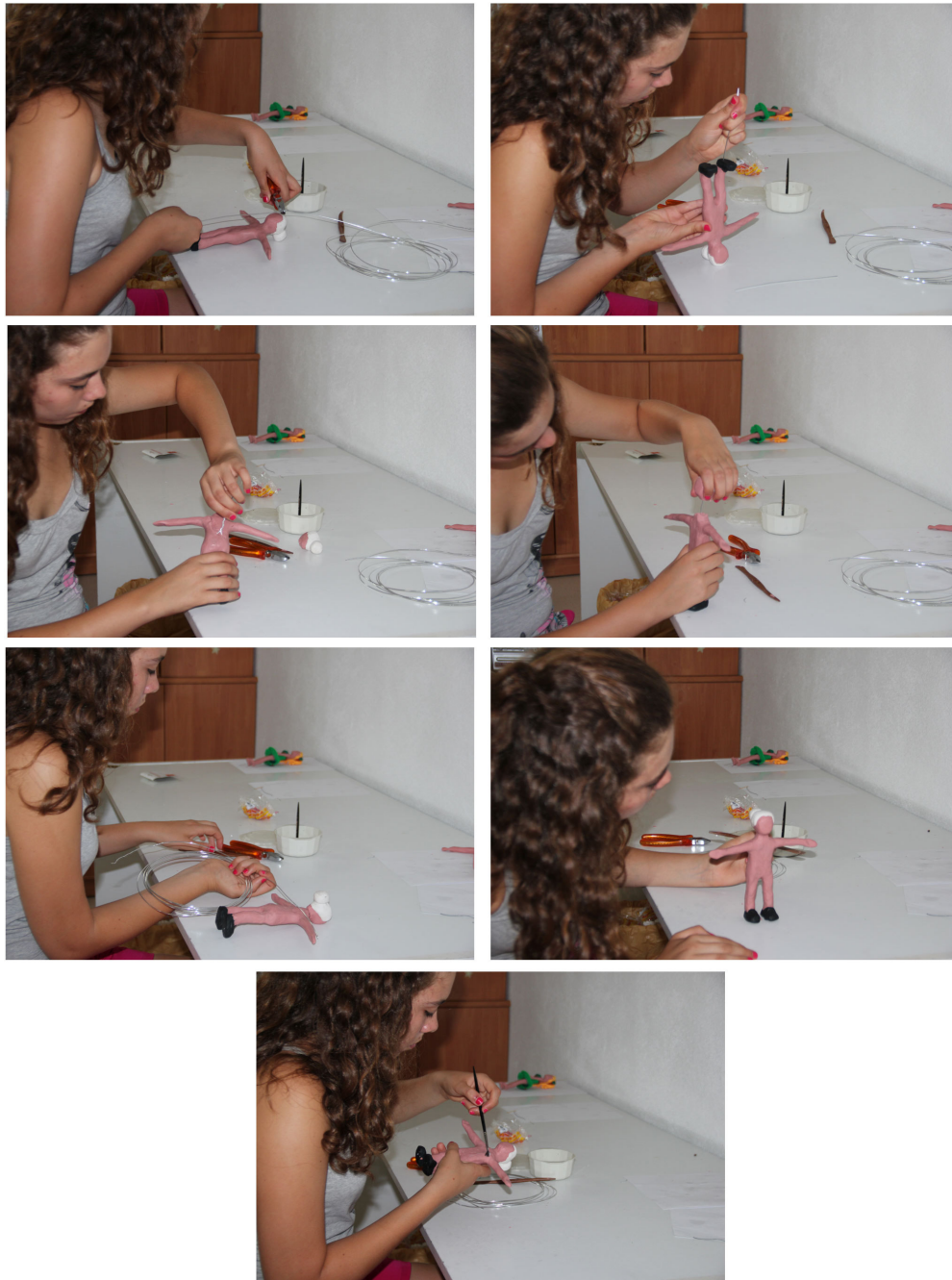

Figura 19. Introducció de l'esquelet a la vella.

Figura 20. Els tres personatges.

8.3. Vestuari

El material necessari per fer el vestuari dels personatges és el següent:

- Film transparent
- Corró
- Plastilina de colors
- Eines per manipular plastilina
- Pinzell
- Cola blanca
- Purpurina

He modificat els vestits de les aloges per fer-los més elegants.

8.3.1. Alojja 1

Primerament s'agafa un tros de plastilina i es cobreix de film transparent, Seguidament amb el corró s'allisa. Es tallen els voltants per deixar-los rectes i es col·loca a l'aloja, tallant els trossos sobrants.

Per fer la part superior del vestit s'allisa amb el mateix procés de la plastilina verd fosc i es tallen dues fulles iguals.

Es fa un cilindre molt prim i es col·loca al voltant de la part superior del vestit.

Per fer els cabells s'allisa la plastilina groga, es fan talls de 3mm i es col·loquen en dues capes. Una vegada posades al cap s'ondula la punta. Per acabar se li fa el serrell.

Figura 21. Procés del vestuari de l'aloja 1.

8.3.2. Aloja 2

Per fer l'aloja 2 s'ha seguit el procediment anterior, però s'ha canviat el color del vestit i la forma del serrell. Tot seguit es mostren les imatges per no repetir el text.

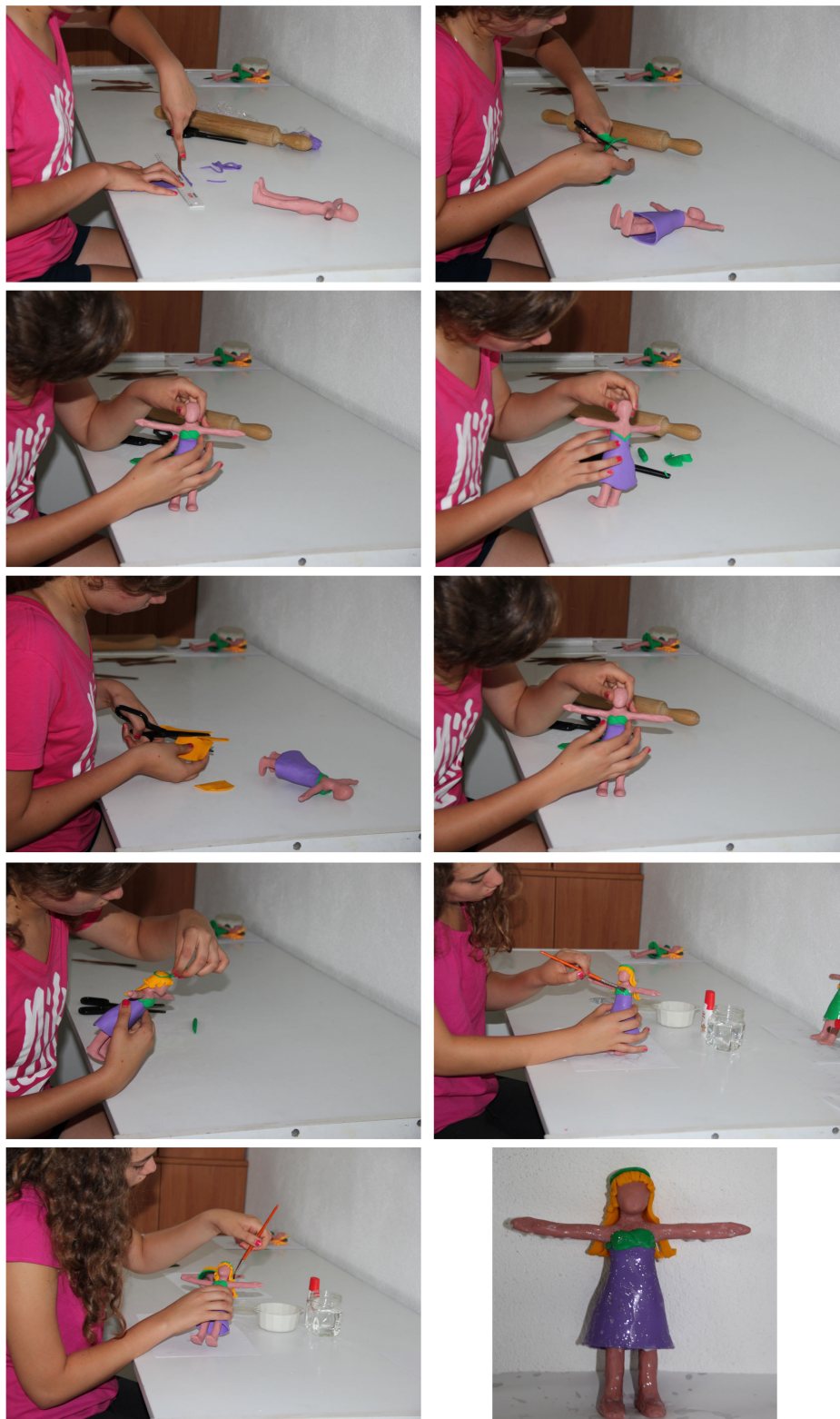

Figura 22. Procés del vestuari de l'aloja 2.

8.3.3. La vella

Per fer la vella s'ha utilitzat el mateix mètode. El vestuari és: una faldilla blau marí, una jaqueta vermella, de la qual s'ha fet un patró prèviament, i un davantal com especifica la llegenda. També es diferencia de les al·loques en què el vestit no porta purpurina.

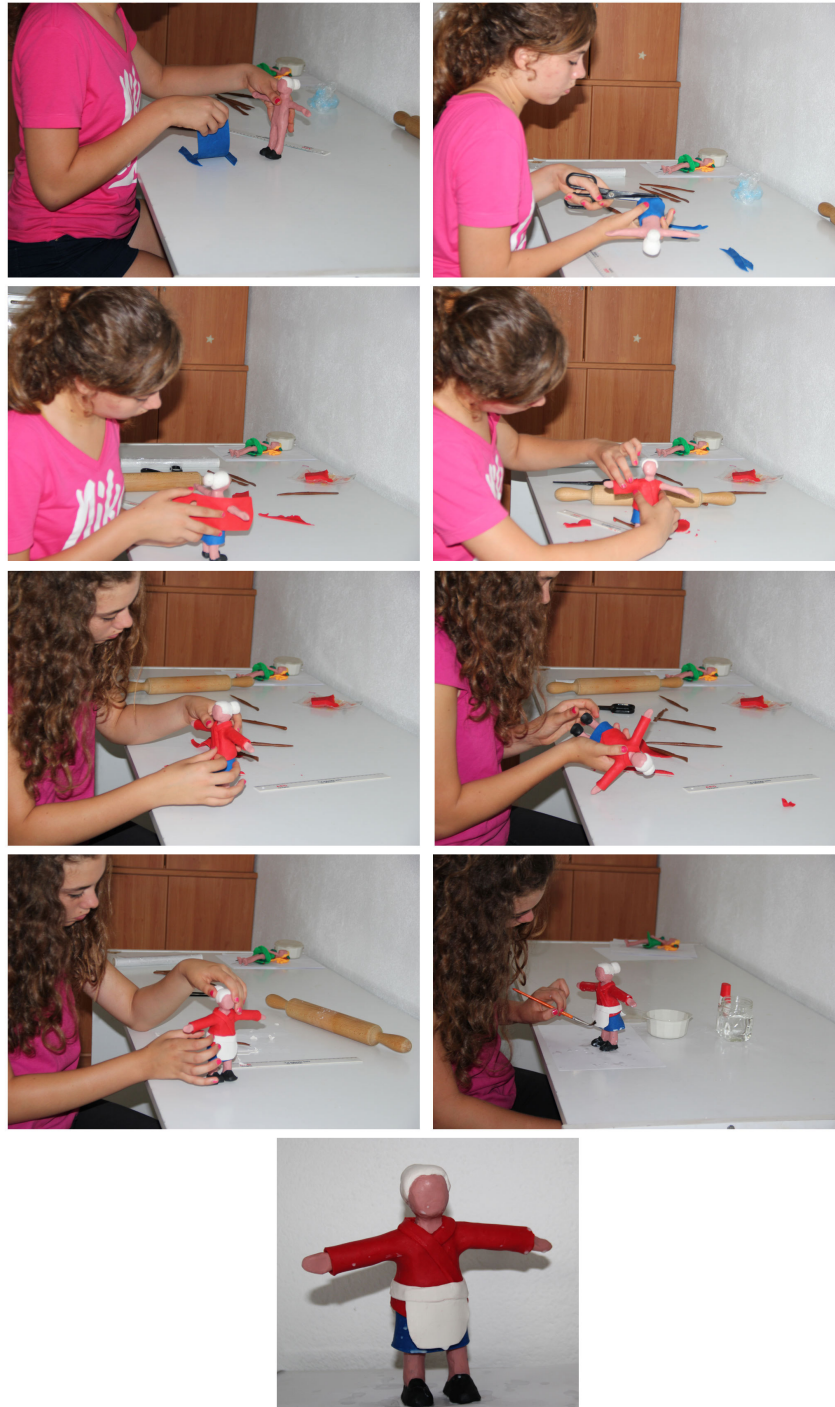

Figura 23. Procés del vestuari de la vella.

8.4. Expressió facial

Per fer les cares dels personatges s'ha necessitat:

Peces de fer collarets

Pinta ungles

Plastilina negra, color carn, groc , blanc, rosa i vermella

Eines per manipular la plastilina

S'agafa un tros de plastilina de color carn, al qual se li ha donat forma de cilindre i es col·loca al centre de la cara. Quan s'ha posat a la cara se li dóna forma de nas.

Per donar expressió als ulls s'han utilitzat dues peces rodones de fer collarets de color blau. Amb un pinta ungles de color blanc es pinten les peces i es deixen assecar. Llavors s'introdueix un tros de plastilina per simular la nineta i es col·loquen a la cara del personatge. Com que els ulls estan fets amb aquestes peces, punxant-los es podrà canviar l'orientació de la pupila i veure els ulls amb moviment. També s'han fet les celles dels personatges, groc per les aloges i blanc per la vella.

Per fer la boca es barreja plastilina de color vermell i rosa homogèniament, es fa un cilindre molt prim per donar-li diferents formes. Aquestes posicions dels llavis són les posicions de les vocals (a, e oberta i tancada, i, o oberta i tancada, u i la vocal neutra), també s'ha fet la boca amb diferents faccions.

Figura 24. Diferents fotografies de la parla de l'aloja.

Figura 25. Diferents fotografies per la parla de la vella.

9. Decorat

Per construir el decorat, prèviament s'han fet unes fotos al bosc de les Estunes i a una masia propera al bosc, el Corralot de les Estunes, per reproduir el paisatge amb més exactitud.

S'ha fet cada part del decorat, intentant reproduir amb el màxim realisme d'algunes fotografies fetes en el paratge de les Estunes.

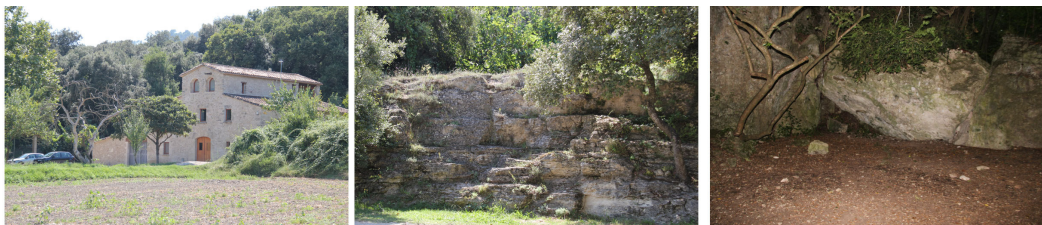

Figura 26. Paisatges de les Estunes.

9.1. Els Arbres

El material necessari per fer els dos arbres és el següent:

- Filferro d'alumini
- Argila
- Plastilina marró, gorga i verda
- Cola blanca
- Pinzell
- Film transparent
- Alicates
- Corró
- Eines per manipular plastilina
- Tisores

Per fer els dos arbres s'ha utilitzat el mateix procediment (Figura 23).

Primerament amb el filferro d'alumini s'ha fet l'esquelet intern de l'arbre. Seguidament amb argila s'ha cobert el tronc per donar-li consistència, i se li ha fet una base perquè es pugui aguantar. S'ha deixat assecar a l'aire. Passades unes hores, se cobreix l'argila i les branques de filferro amb plastilina marró. Quan s'ha acabat de cobrir les branques es pinten amb una solució de cola blanca amb aigua.

A continuació es barregen en diferents proporcions la plastilina verda, marró i groga per fer diferents tonalitats de verd a groc de les fulles. La barreja de plastilina s'allisa i es dona forma a les fulles i amb la cola blanca s'enganxen a les branques.

Per acabar es fan les formes de les arrels a la base de l'arbre, i hi posem plastilina verda simulant molsa.

Figura 27. Arbre.

9.2. La casa, el Corralot de Porqueres

Material necessari per fer la casa:

Porexpan de 5 cm de gruix
 Argila
 Plastilina marró, groga, blanca i negra.
 Cinta mètrica
 Regle
 Eines per manipular la plastilina
 Fulla de serra

A partir de la foto es fa un plànol de les mides que haurà de tenir la casa per ser proporcional amb el personatge de la vella (la vella mesura 17 cm). Seguidament posem les mides en el porexpan amb l'ajuda d'una cinta mètrica i amb un regle tracem les línies. Per fer aquesta casa s'ha utilitzat la perspectiva forçada, això vol dir que cada pis s'ha reduït un trenta per cent respecte la planta anterior (25, 17,5 i 12 centímetres). Una vegada marcada la casa es talla, després de fer el contorn es fan les finestres. A continuació, cobrim la casa amb argila perquè després sigui més fàcil de posar la plastilina. Quan l'argila està seca es col·loca la plastilina. La plastilina de la casa és una barreja de blanc, groc i marró. També es col·loca plastilina marró a les finestres i a la part inferior de les finestres, aquesta plastilina és de color gris, s'ha fet barrejant blanc i negre. Per acabar la casa es fa un cilindre de plastilina i es col·loca a la part superior de la casa, se li fan unes marques per simular les teules.

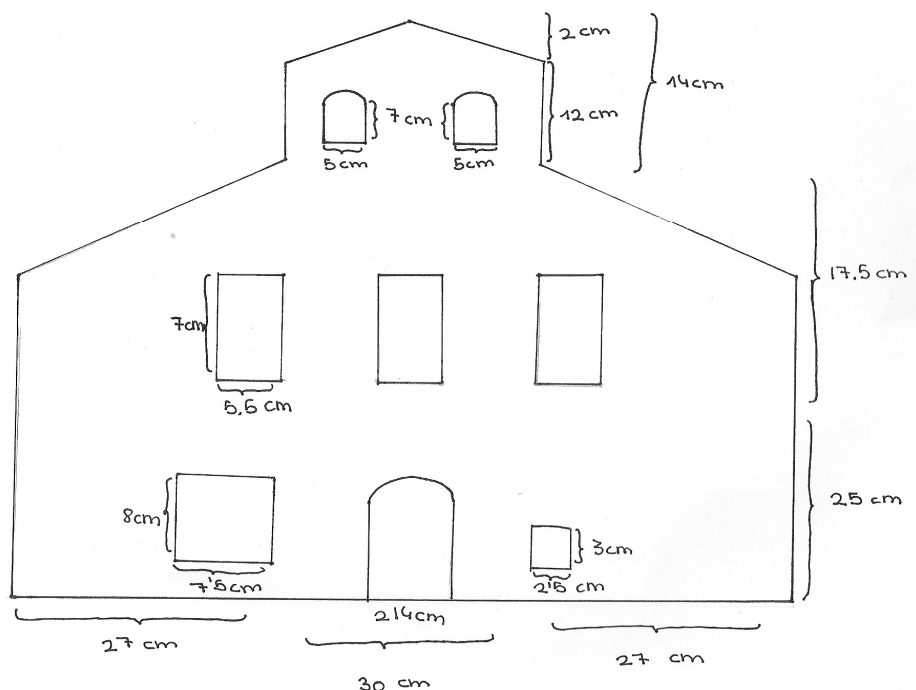

Figura 28. Plànol de la casa.

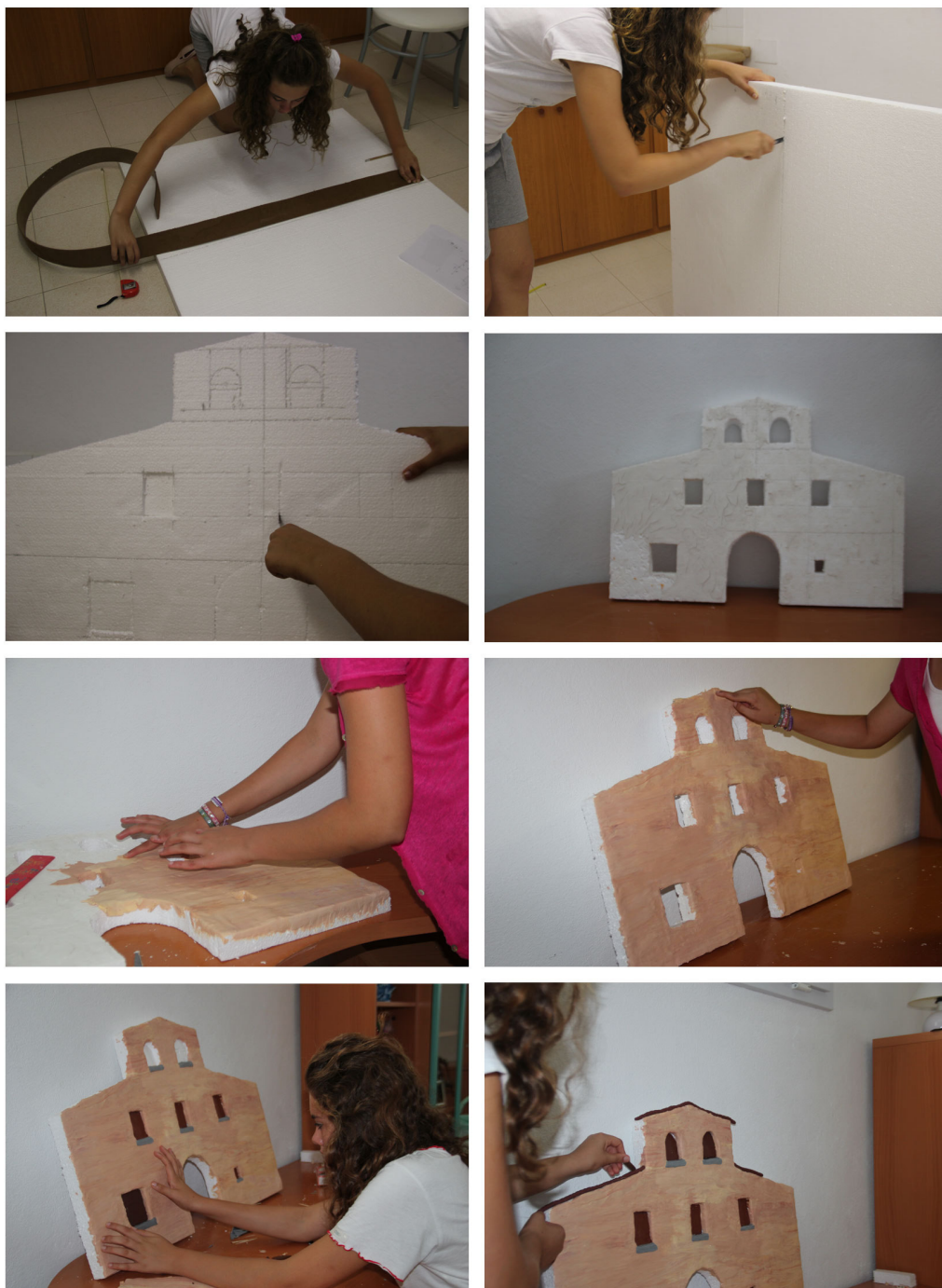

Figura 29. Casa segona part.

9.3. El camí

Com que la vella ha de passar per dos camins es farà un camí que servirà per les dues vegades però se li canviarà la posició de les plantes.

Figura 30. Camí de les Estunes

Per fer el camí utilitzarem:

- Porexpan de 5 cm de gruix
- Argila
- Plastilina blanca, negra, verd i marró
- Eines per manipular la plastilina
- Filferro d'alumini
- Barreja de cola blanca i aigua
- Fulla de serra

Per començar a fer el camí es tallen uns trossos allargats de porexpan amb la serra, que siguin similars a les pedres, i es col·loquen com la fotografia que he elegit per fer el camí. Una vegada col·locats s'hi posen escuradents per subjectar l'estructura. Quan estan subjectats es cobreix l'estructura amb l'argila i es deixa assecar.

Quan l'argila està seca es cobreix l'estructura amb la plastilina que s'ha barrejat prèviament. La barreja és dels colors: blanc, negre, verd i marró en diferents proporcions. Mentre es cobreix l'estructura de plastilina em vaig adonar que a la foto també hi havia un arbre. El vaig fer seguint la tècnica dels altres dos arbres: es va agafar un filferro d'alumini, per fer l'estructura, es va cobrir de plastilina marró i la vaig envernissar amb cola blanca barrejada amb aigua. Per donar-li un toc més natural es van col·locar trossos de plastilina blanca i verda per alguns cantons i fulles. Finalment es va col·locar l'arbre en el camí.

Figura 31. Camí de les Estunes

9.4. Les Estunes

El material necessari per fer les Estunes és el següent:

- Porexpan de 5 cm de gruix
- Escaiola
- Plastilina blanca, lila i negra
- Fulla de serra
- Eines per manipular la plastilina
- Escuradents

Per fer les Estunes s'han tallat uns trossos grans de porexpan i s'han unit amb escuradents. Un cop units s'ha cobert el porexpan amb escaiola líquida (escaiola i aigua). S'ha decidit fer-ho amb escaiola perquè quan l'argila s'assecava quedava esquerdada, en canvi l'escaiola una vegada seca no té esquerdes i l'estructura és més forta. A continuació es va cobrir amb la plastilina barrejant els colors blanc, lila i negra. Aquesta barreja li ha donat una tonalitat gris lilós, com que la llegenda passa de nit, es veuran millor les pedres. Feta l'estructura de les Estunes i coberta de plastilina es col·loca com es veu a la foto.

Figura 32. Construcció de les Estunes

9.5. Agrupació del decorat

Per agrupar el decorat farà falta el següent material:

- Porexpan de 2 cm de gruix
- Plastilina de tots colors
- Escuradents
- Cartró
- Pot
- Cinta adhesiva
- Paper de cuina
- Fulla de serra
- Tisores
- Regle

Per començar a agrupar el decorat primer s'ha de posar el porexpan de 2 cm per fer de terra, es fixa amb claus. Primer es fixa la casa pel darrere amb porexpan i escuradents.

Una vegada fixada la casa s'ha fet la porta: primer s'ha resseguit la silueta amb un cartró, s'ha retallat i s'ha estès la plastilina. A continuació s'han fet unes línies per donar la sensació que la porta és de fusta. Per acabar se li ha fet el pany i un picaporta i s'ha col·locat a la casa.

Figura 33. Decorat.

A continuació es va posar el camí i després les coves de l'Estunes. Després amb les plastilines sobrant de les anteriors estructures les barregem i les escampem pel terra donant diferents tonalitats.

Quan el terra està cobert en la zona del camí s'ha fet una bassa amb el color blau clar. Estirada la plastilina, s'han fet uns nenúfars i uns joncs. Acabat tot el terra, s'han posat complements, com per exemple el paller, testos, ...

Per fer el paller s'ha utilitzat un pot on a sobre hi he posat paper, l'he cobert amb cinta adhesiva per fixar-ho, després s'ha cobert amb plastilina groga la meitat del pot i amb una serra s'han fet els talls de la palla.

Figura 34. Detalls del decorat.

9.6. Interior de la Casa

El material necessari per l'interior de la casa és el següent:

- Porexpan de 2 cm de gruix
- Porexpan de 5 cm de gruix
- Plastilina de diferents colors
- Cartró
- Tisores
- Regle
- Fulla de serra

Per a fer l'interior de la casa, primer s'han tallat tres quadrats de porexpan de 2 cm, la mida és l'alçada de la planta de la casa per fer de parets. També s'ha fet un quadrat de porexpan de 5 cm pel terra.

Per donar la sensació de l'interior de la casa primer he cobert el terra de plastilina, que era una barreja de plastilina marró, vermell i altres colors, i se li ha fet uns talls per simular el terra de rajola. Després s'ha cobert les tres parets de plastilina, fent una barreja de blanc i blau clar.

Perquè la sala no quedés massa tancada s'han fet unes escales amb porexpan i s'han cobert de plastilina alternant amb el color de la paret i el color del terra.

També s'ha fet una llar de foc i s'ha cobert amb el mateix color de plastilina que l'exterior de la casa. Per acabar la casa li he fet alguns detalls com la taula, el gerro i el quadre de la vella.

Figura 35. Construcció interior de la casa.

Figura 36. Interior de la casa.

10. Il·luminació

Per fer les fotografies s'han utilitzat dues il·luminacions generals: una per l'exterior i una altra per l'interior de la casa.

Figura 37. Escenari filmació exterior.

Per il·luminar l'escenari exterior s'ha afegit, a més de la il·luminació de l'habitació, dos focus amb filtres de color blau, orientats al sostre perquè no fessin massa ombra, ja que l'acció passa a la nit i a la nit no hi ha gaire ombra. En canvi per il·luminar l'interior de la casa s'ha utilitzat un focus amb filtre taronja i col·locat prop de l'acció per ressaltar l'ombra del foc a terra.

Figura 38. Escenari filmació interior.

Quan apareixen les aloges s'afegeix la llum blanca a l'interior de la cova de l'Estunes per donar un efecte màgic.

Les fotografies s'han realitzat amb suficient llum per poder veure els detalls, tot i que la llegenda passa de nit, en la post producció s'aplicaran uns filtres per aconseguir la sensació de la nit.

11. Enregistrament de les veus

Per fer la gravació de la llegenda es va demanar a en Miquel Torrent i a la Fina Julbe si em podien fer les veus del narrador i la vella, respectivament, ja que la veu de l'aloja li posava jo. Tots dos fan teatre i també fan narracions.

Figura 39. Fina Julbe i Miquel Torrent en l'enregistrament.

El procés de gravació va constar de diferents preses unes per separat i altres de conjunes, posteriorment es va avaluar cada una de les preses i se'n va elegir una, normalitzant els volums. També es va afegir un fons musical per embolicar l'acció de la llegenda, es va escollir Welcome to Berlin de John Ottman.

En la realització de les gravacions es va utilitzar el programa Adobe Audition, que permet gravar, afegir pistes i fer-ne la barreja.

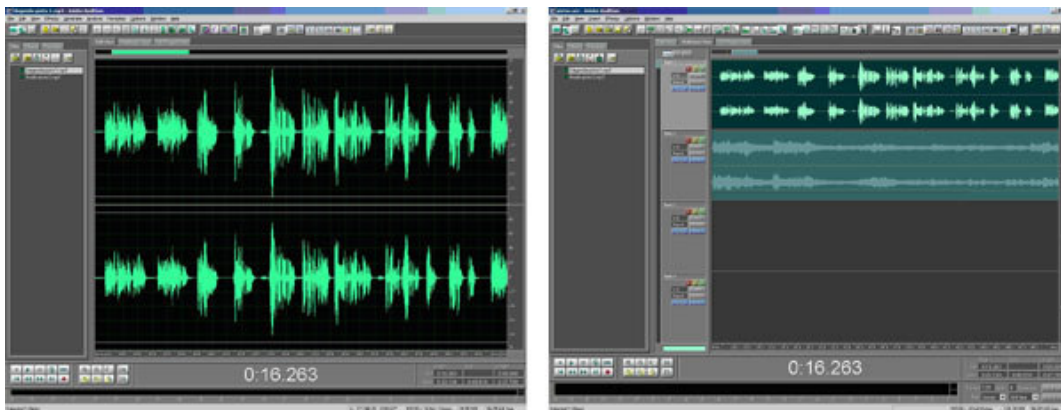

Figura 40. Pantalles del programa Adobe Audition.

12. Realització

12.1. Elecció del programa per fer les fotografies

Per fer les fotografies del stop motion hi havia dues opcions: fer-les amb la càmera, desar-les a la targeta i posteriorment tractar-les amb l'ordinador, o utilitzar un programa que pogués visualitzar la imatge de la càmera i agafar les fotografies per desar-les en l'ordinador. Per fer aquest treball de recerca es va optar per la segona opció.

Per tal de seleccionar el programari de fer les fotografies es va mirar en la pàgina web elbuhomecanico.blogspot.com i en softonic.com en l'apartat de programes de stop motion.

Es va elegir el programari *Dragon stop motion*, en versió de demostració, que permet veure les fotografies realitzades i la vista prèvia de la fotografia que es vol fer, movent les tecles de cursor passaves les diferents fotografies. A més es podia controlar la càmera de fotografiar directament pel port USB. Tot i que la versió de demostració és limitada, permet veure com queda la seqüència de les fotos realitzades i dóna l'opció de fer-ho a diferents velocitats (8 fps, 12 fps, ...), a més una de les comoditats és poder controlar tot el que realitzes amb el teclat numèric, sense utilitzar la rata.

Per fer les fotografies s'ha utilitzat una càmera digital Canon EOS 550D. S'ha connectat a l'ordinador pel port USB i en mode de funcionament manual (M), ja que el control de la càmera l'agafa el programa.

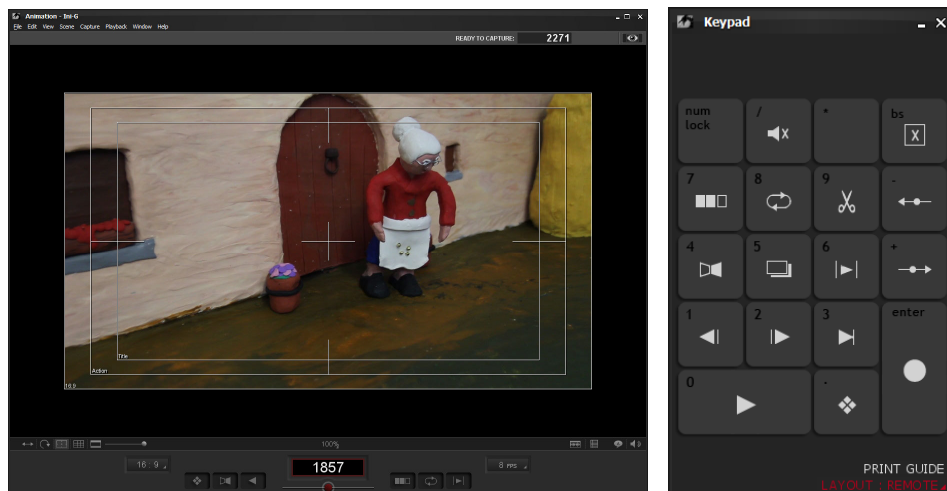

Figura 41. Pantalla del programa Dragon stop motion.

Per capturar la fotografia es va elegir el format panoràmic 16:9, la qual cosa fa que part de la fotografia es perdi ja que el format, per defecte, de la càmera és 4:3, però s'aconseguia una visió més cinematogràfica. Es van fer diferents proves de dispar i es

va decidir utilitzar el dispar automàtic perquè agafava la màxima il·luminació. El programa indicava 1/60; f 5,6; ISO 1600 i 1 segon d'exposició.

12.2. Composició

Si el programa Dragon Stop motion hagués estat la versió comercial s'hauria pogut editar i modificar la quantitat de fotografies per segon i fer la seqüència, però la versió de demostració no permetia fer la seqüència definitiva. Per aquest motiu es va optar per utilitzar el programa Adobe Premiere CS4, que tenia instal·lat en l'ordinador.

Per fer la composició en el Adobe Premiere CS4, es van elegir els paràmetres en format *PAL pantalla ampla*, que porta implícit: PAL, 25 fps, 48 kHz i format 16:9.

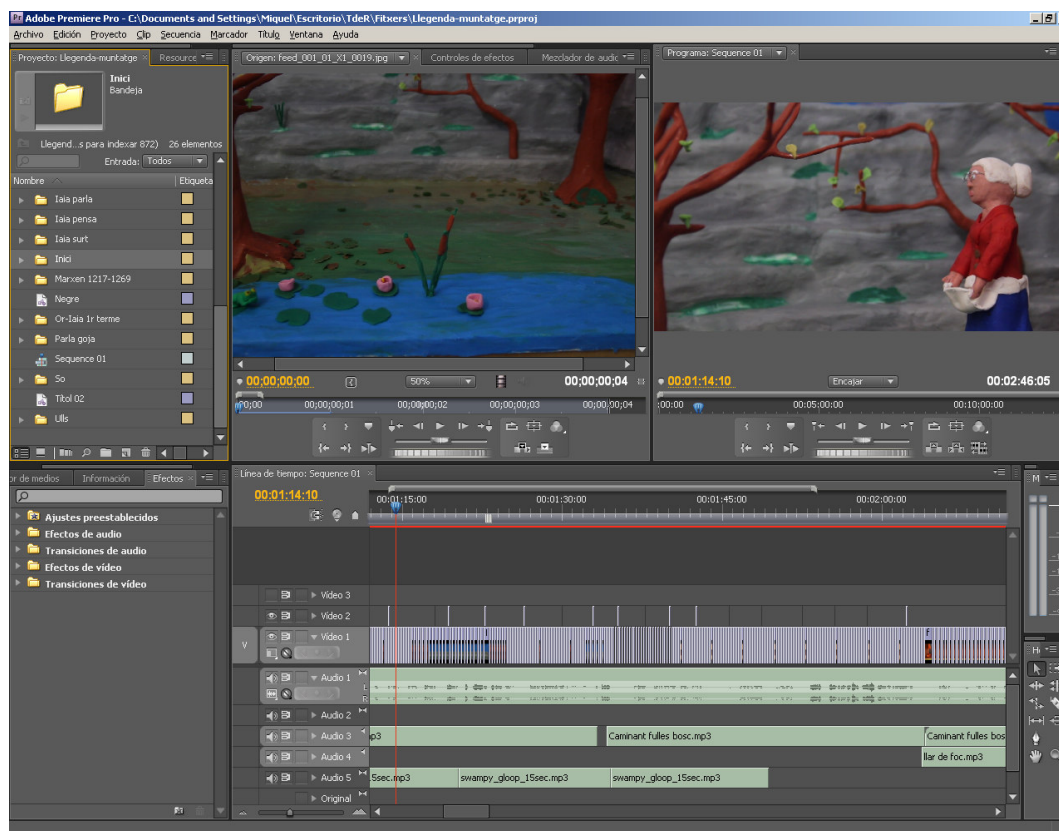

Figura 42. Pantalla d'edició Adobe Premiere CS4.

La composició va començar quan es va col·locar en la pista de so (Àudio 1) les veus i la música enregistrades anteriorment. A continuació es van anar col·locant les fotografies en la pista Vídeo 1. Cada fotografia ocupava de dos a quatre frames, en funció de la velocitat de moviment. El problema que hi ha en col·locar les fotografies és que abans d'importar-les s'han d'indicar els frames¹⁸ que vols que ocupi cada una d'elles. Si no s'han d'ampliar o reduir els frames, manualment, de cada fotografia que s'ha col·locat.

¹⁸ Frames: imatges.

Les fotografies es van ordenar per carpetes per poder localitzar en cada escena les que eren necessàries i no veure totes les fotografies juntes.

En la pista Vídeo 2 es van posar les fotografies on els personatges tancaven els ulls, com que la pista de Vídeo 2 té prioritat respecte la pista Vídeo 1 dóna la sensació que tanquen els ulls i no has de modificar la pista de Vídeo 1.

En Adobe Premiere CS4 quan es mou el cursor amb rata sona la pista d'àudio, amb aquest moviment es podia detectar quan volies canviar el pla de les fotografies o fer els moviments dels llavis quan parlaven.

Una vegada les fotografies van ser col·locades, a partir de la banda sonora enregistrada amb la veu i el fons musical es van afegir tres pistes més d'àudio. En la pista Àudio 3 hi ha les passes de quan caminava la vella, en la pista d'Àudio 4 l'efecte del foc i la pista d'Àudio 5 el so nocturn del bosc, els grills, les granotes i el vent.

12.3. Nit americana

Per passar la filmació realitzada amb il·luminació diürna a la sensació nocturna s'ha d'utilitzar la tècnica anomenada: nit americana. Aquesta tècnica consisteix en corregir els valors RGB¹⁹ de la filmació. Com que en la nit predomina el color blau, dels tres color de llum d'una seqüència (vermell, verd i blau) s'ha de pujar el color blau i baixar el color vermell, evitant que no predomini el verd. Adobe Premiere CS4 té efecte de vídeo "Curvas RGB", el qual et permet moure els diferents colors.

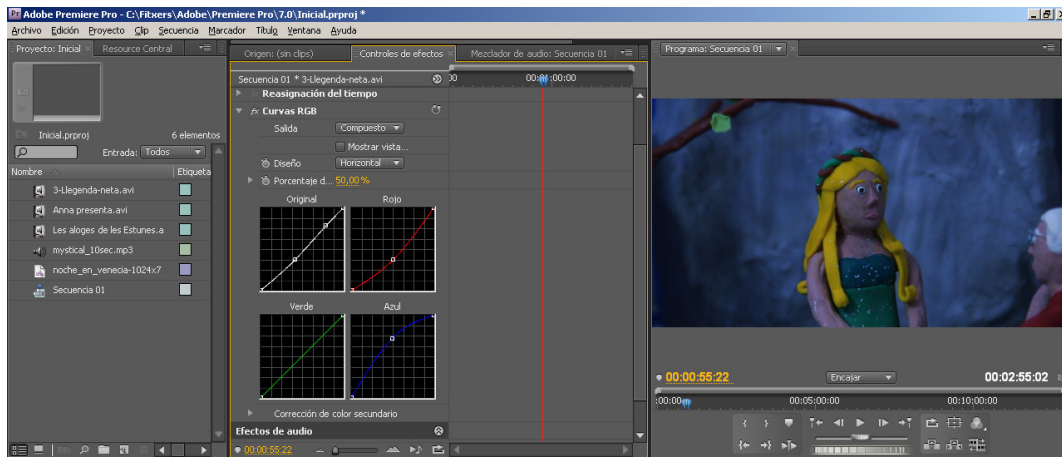

Figura 43. Modificació dels paràmetres RGB.

Com s'aprecia en la figura les corbes del vermell i el blau han estat modificades. El blau s'ha incrementat i el vermell s'ha disminuït. També s'ha reduït el to original per fer més fosca tota la seqüència.

¹⁹ RGB: color de llum: vermell, verd i blau.

12.4. Efecte croma

L'altre efecte que s'ha utilitzat per acabar de crear la sensació de nocturnitat, ha estat afegir una lluna en el cel. En les escenes que hi sortia el cel, en l'escenari exterior s'han utilitzat unes cartolines de color blau, aquest color va molt bé per poder-lo eliminar amb l'efecte "Clave de cromacidad".

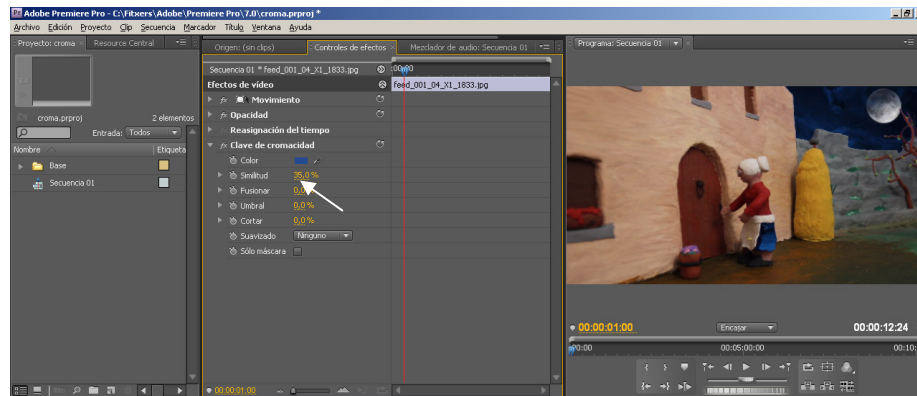

Figura 44. Efecte croma.

Amb el comptagotes marques el color que vols eliminar i el converteix en transparent. Si s'ha elegit el color en la pista Vídeo 2 quan es converteix en transparent es veu el que hi ha a sota en la pista Vídeo 1. En aquest cas si la pista 2 hi ha la seqüència de fotografies i li apliques l'efecte croma farà que es vegi la pista inferior o sigui la pista 1, en aquest pista hi ha la fotografia de la lluna.

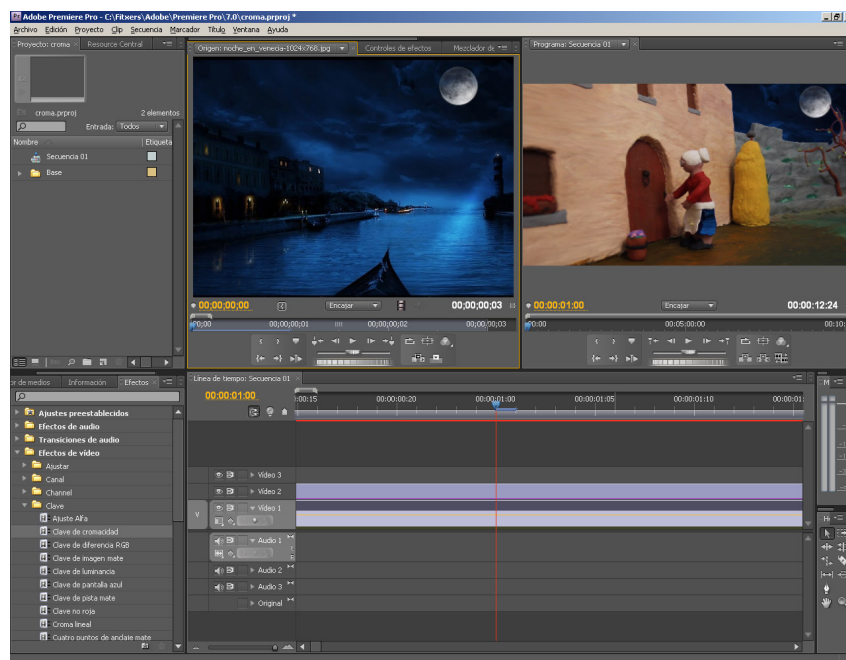

Figura 45. Efecte croma.

12.5. Presentacions i crèdits

Per fer la presentació i els crèdits s'ha utilitzat Adobe After Effects CS4 en diferents projectes predefinits que permeten canviar els textos, per personalitzar-los.

En la primera seqüència i en la darrera s'ha utilitzat un projecte predefinit de *Videocopilot*. *78_Energy wipe*.

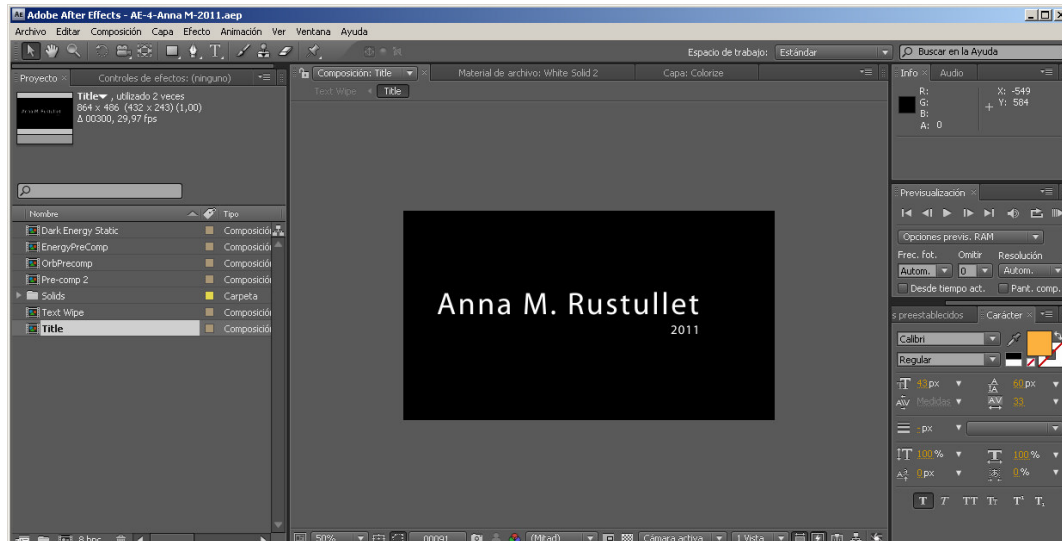

Figura 46. Introducció i final.

En la presentació de “Les aloges de les Estunes” s’ha utilitzat el projecte *Videocopilot*. *90_Ancient titles*. Com en el cas anterior, s’ha canviat el text i en aquesta ocasió el tipus de lletra.

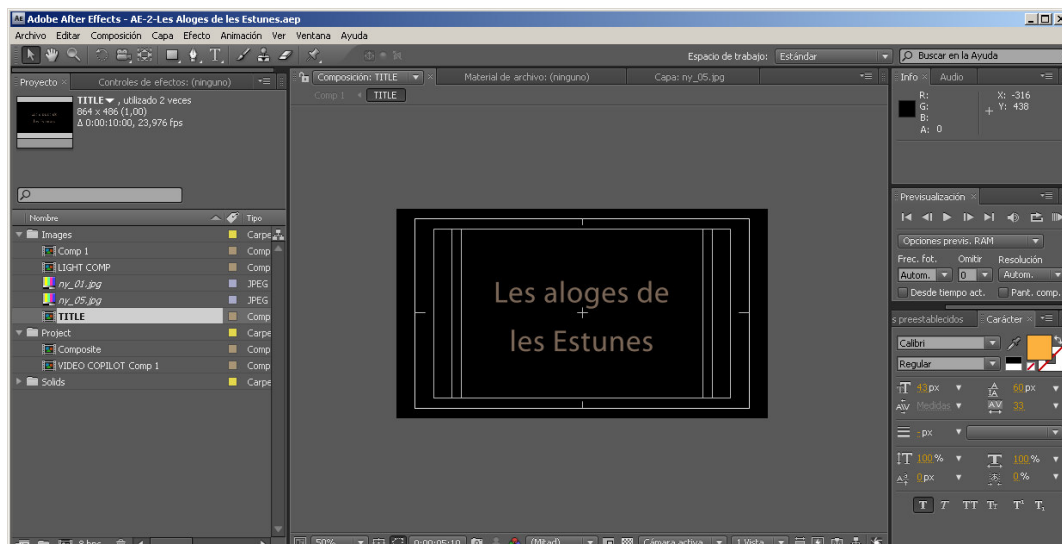

Figura 47. Careta d'entrada.

Per fer els crèdits s'ha utilitzat l'efecte de text animat: *Typewriter*, que incorpora After Effects CS4. Quan seleccions l'efecte permet escriure el que vols i quan l'executes és com una màquina d'escriure. S'ha repetit el procediment pels tres textos.

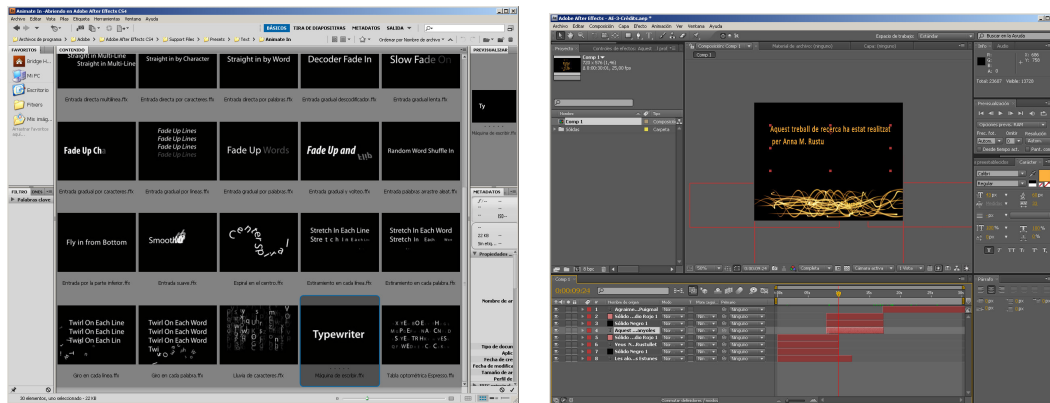

Figura 48. Efecte Typewriter.

Per lligar amb el final de la llegenda, on recordem que el segó és arrossegat pel vent, s'hi ha afegit l'efecte *Organic lines* a la part inferior.

12.6. Composició de la llegenda

Cada un dels processos anteriorment descrits s'han exportat a un fitxer *avi* amb les característiques PAL pantalla ampla: PAL, 25 fps, 48 kHz i format 16:9. Una vegada creats els fitxers de vídeo s'han ajuntat en una seqüència on s'ha afegit la banda sonora de la introducció (*mystical_10sec* de mostra de stop motion pro 7) i la banda sonora dels crèdits (*Martin vs Martin* de John Ottman).

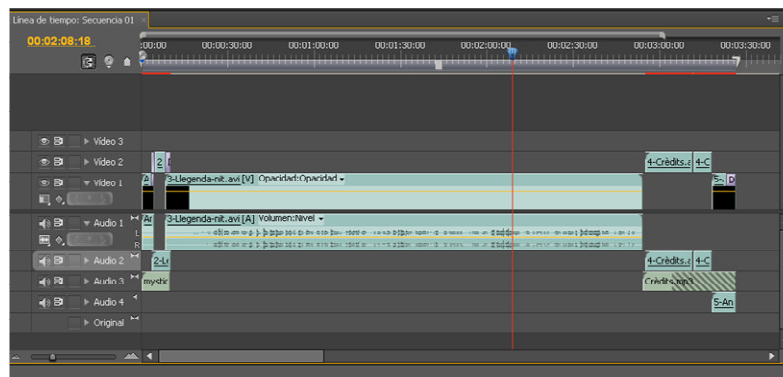

Figura 49. Detall de l'edició final.

13. Conclusions

Abans de fer les conclusions contestaré les preguntes que es deriven de la hipòtesi inicial.

13.1. Com seleccionar una llegenda del Pla de l'Estany per fer una animació amb plastilina (claymation)?

Quan vaig començar a fer el treball de recerca, vaig anar a la biblioteca a buscar tots els llibres de llegendes que hi havia. A més vaig mirar per Internet les llegendes publicades del Pla de l'Estany, però tenia tanta informació que se'm feia difícil triar-ne una. Quan vaig parlar amb en Miquel Torrent, em va donar l'empenta que em feia faltava per començar. A partir d'aquí i amb la seva ajuda no em va costar gaire fer la tria de la llegenda.

En quant a la tècnica de la plastilina, el novembre de 2010 vaig participar en un concurs de nades digitals en moviment i em vaig començar a introduir a la tècnica del stop motion, però només va ser una història de vint segons d'una nena que adornava l'arbre de Nadal. Aquest fet va ser el que em va animar a fer la tria d'aquest treball de recerca.

13.2. Quina llegenda és la més viable?

La llegenda més senzilla és la d'en Morgat perquè només té un sol paisatge i tres personatges: en Morgat i els dos bous. Pel que feia a l'explicació només calia la veu d'un narrador, però jo no volia una llegenda senzilla sinó que fos atractiva, tendra, alligadora, màgica i diferent de la resta, per això vaig escollir la de les alojes de les Estunes.

13.3. Com es podrà fer una animació amb plastilina?

Gràcies a la meva participació en el Jove Campus de Recerca, els quinze primers dies de juliol, amb la Carme Echazarreta, la meva tutora de la UdG, vaig rebre les pautes i orientacions per fer el storyboard i la composició de la història.

A l'estiu havia de fer un curset per la realització d'un stopmotion a l'ERAM però al no haver-hi prou gent interessada es va anul·lar. Això va provocar que m'hagués d'espavilar per trobar altres recursos i persones que m'ajudessin.

Per Internet vaig trobar informació de l'Esther Casas, que es dedica professionalment a fer animacions amb la tècnica stop motion. Com que resideix a Nova York i davant la impossibilitat d'entrevistar-la personalment li vaig enviar unes preguntes que ella amablement em va contestar. A partir de les seves respostes em va donar noves idees per millorar la realització del treball, vaig poder aprofitar la seva experiència.

Una de les dificultats de fer una animació amb plastilina és que la plastilina no és prou consistent i quan cau a terra o està sotmesa a massa pressió, s'ha de refer constantment. Això em feia endarrerir en les meves previsions de la distribució del temps. Tot i que treballar amb plastilina també té els seus aspectes favorables, ja que permet donar la sensació de moviment: caminar, moure el braç, moure el cap, ...

13.4. Quina complexitat té animar amb personatges de plastilina i fer els decorats?

El primer personatge que vaig fer va ser una prova, ja que no tenia experiència en fer-ne una de gran i no sabia com quedaria. Amb aquesta figura de prova vaig poder saber com hauria d'enfocar la construcció dels altres personatges. A cada personatge li vaig fer cos i el vaig vestir amb la plastilina, com si fos el vestit, com si hagués estat una modista.

Tot seguit vaig fer el paisatge: vaig començar per fer la façana de la casa i el camí. Vaig poder comprovar que quan vaig posar l'argila blanca damunt del porexpan passades unes hores es va començar a esquarterar, per tant la vaig haver de treure i recobrir-ho amb plastilina. Després d'aquesta experiència la cova la vaig fer amb escaiola, com que vaig posar la plastilina que encara l'escaiola no estava del tot seca, es van fer unes crivelles que passats uns dies vaig haver de tapar.

Quan vaig fer el decorat interior va ser molt ràpid, ja que l'experiència aconseguida en els anteriors decorats em van ajudar a dur-ho a terme amb un temps raonable.

Durant la realització de les fotografies el personatge de la vella va caure a terra. Al ser plastilina es va deformar totalment i la vaig haver de tornar a fet tota nova. Durant l'etapa de les fotos la vaig haver de refer molts cops ja que en donar-li moviment s'anava deformant. La vaig haver de fer, íntegrament, quatre vegades, sense comptar els arranjaments fets després dels diferents moviments. Aquests imprevistos que anava resolent a mesura que sorgien és el que més ha alentit el procés, alhora que em donaven experiència en la realització.

13.5. Conclusió final

Amb el que he explicat anteriorment he arribat a la conclusió que sempre s'ha de disposar d'un temps addicional a l'hora de dur a la pràctica un procés i que cal tenir un segon pla per agilitzar les tasques.

També crec que és molt més senzill animar amb personatges que estan fets de resina, ja que no es deformen.

La feina de fer un claymotion no m'ha resultat gens fàcil. Fer el moviment de caminar del personatge de la vella em va costar bastant, editar l'animació, enfosquir-lo

em va resultar dificultós i complicat, ja que vaig perdre molt de temps per veure el seu funcionament.

Durant el treball he après a organitzar-me depenent del temps, a donar forma a les meves idees i a extreure'n la informació correcta de les diferents fonts.

Finalment, a nivell personal, aquest treball m'ha enriquit en coneixements informàtics, des de fer les fotos fins a editar l'animació, ja que mai els havia utilitzat. Ha estat un treball molt entretingut i creatiu, però no sé si el tornaria fer ja que hi he hagut d'invertir moltes hores i no veia que avancés gaire. Tanmateix, m'ha donat una gran satisfacció poder-lo veure acabat i em sento molt orgullosa de com ha quedat finalment el treball que he dut a terme.

En les dificultats, entrebancs i imprevistos que han sorgit, he après a trobar solucions que m'han permès aprendre la diferència entre la teoria i la pràctica.

Fent la consulta a diferents llibres de llegendes i utilitzant la imaginació s'ha de poder donar vida a uns personatges que recreïn una llegenda.

14. Bibliografia

14.1. Llibres.

Centre d'Estudis Comarcal de Banyoles. *Llegendes i paisatges del Pla de l'Estany*. Concurs literari. Centre d'Estudis Comarcal de Banyoles, 2010.

Constans, Lluís G; Santaulàlia, Josep N; Galofré, Jordi; ... *Rondalles. Quadern nº 25*. Centre d'Estudis Comarcal de Banyoles, 2005.

Sawicki, Mark. *Animating with Stop Motion Pro™*. Editorial Elsevier, 2010

Vergés i Gifra, Àngel. *Llegendes del Pla de l'Estany*. Editorial Farell, 2008.

14.2. Pàgines web

Alexandria. Blogs (<http://estanyapeu.blogspot.com/2009/07/la-llegenda-de-les-goges-de-les-estunes.html> 22/06/11)

Casademont i Comas, Emili. El misteriós Estany de Banyoles. (<http://www.documentant.net/estanybanyoles.htm> 22/06/11)

Servei Educatiu del Pla de l'Estany. Llegendes i paisatges del Pla de l'Estany (<http://www.xtec.cat/crp-pladelestany/llegendes/index.htm> 22/06/11)

Tinet. Cançoners infantil. (<http://blocs.tinet.cat/lt/blog/canconer-infantil/category/373/cancons-danimals/2007/12/14/el-monstre-de-banyoles> 22/06/11)

Un mar de contes. Tot contes. (<http://www.totcontes.com/contes/228/el-monstre-de-banyoles.html> 22/06/11)

15. Costos

Per la realització del Treball de recerca s'ha comprat el següent material:

Descripció	Import
Plastilina de diferents colors	232,50 €
Filferro d'alumini	8,40 €
Escaiola	3,00 €
Porexpan	12,20 €
Eines de manipular plastilina	11,20 €
Cartolines	1,50 €
Argila blanca	5,00 €
Argila marró	7,00 €
Paper d'alumini	1,60 €
Film transparent	0,80 €
Ecuradents	0,85 €
Cola blanca	1,35 €
Import total	285,40 €

16. Agraïments

No puc acabar aquest treball sense donar les gràcies al meu tutor Joaquim Farrés per les tasques d'ajuda i direcció. A en Miquel Torrent per guiar-me en els inicis del treball i col·laborar en la gravació. A l'Àngel Vergés per explicar-me les llegendes i quin perfil tenen les aloges. A la Carmen Echazarreta, tutora de la Universitat de Girona, per ajudar-me a iniciar la història i explicar-me com fer el storyboard. A la Fina Julbe per haver col·laborat en posar la veu a la vella i a Maria Perich i en Joan Puigmal per haver-me donat el seu suport.

Per acabar també agraeixo el suport que m'ha donat la meva família.

A. Annex

A.1 Animació de la llegenda Les aloges de les Estunes

A.2 Making off

A.3 Enregistrament entrevista Miquel Torrent

A.4 Enregistrament entrevista Àngel Vergés